

Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad w 2019 r.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W RZESZOWIE
DEPARTAMENT ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
I Analiza wartości wskaźników	5
Priorytet Turystyka i rekreacja.....	7
Priorytet Przedsiębiorczość	17
Priorytet Kapitał ludzki i społeczny.....	31
Priorytet Infrastruktura służąca poprawie dostępności i ochronie środowiska	42
II. Wsparcie udzielane przez Zarząd Województwa Podkarpackiego i inne instytucje..	55
Podsumowanie.....	75

Wprowadzenie

Opracowanie *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad* (dalej: *PSRB*) wynikało ze wspólnej inicjatywy samorządu województwa podkarpackiego oraz Związku Bieszczadzkich Gmin Pogranicza (dalej: ZBGP). Głównym celem *PSRB* jest wzrost poziomu i warunków życia mieszkańców ZBGP poprzez poprawę dostępu do miejsc pracy i usług przy efektywnym wykorzystaniu zasobów endogenicznych i wzmocnieniu funkcjonalnych powiązań zewnętrznych. Zakłada się, że Bieszczady będą obszarem zrównoważonego rozwoju, dzięki zwiększeniu i różnicowaniu usług turystycznych i pełnego wykorzystania zasobów endogenicznych tworzonych przez walory środowiska przyrodniczego. Dodatkowo dzięki poprawie dostępności przestrzennej oraz wzrostowi jakości kapitału ludzkiego zwiększy się atrakcyjność Bieszczad, jako miejsca lokalizacji inwestycji oraz zamieszkania.

Stworzenie efektywnego systemu pozwalającego na trafne oraz rzetelne monitorowanie postępów realizacji *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad* jest zadaniem trudnym, co wynika ze specyfiki *Programu* będącego pośrednią formą pomiędzy strategią rozwoju a programem operacyjnym. W odniesieniu do programów operacyjnych można stwierdzić, że osiągnięcie postępów rzeczowych jest efektem osiąganych postępów finansowych. *PSRB* nie posiada bezpośredniego finansowania, co znacząco utrudnia możliwości monitorowania produktów, rezultatów oraz efektów jego wdrażania.

Z kolei strategii rozwoju, takie jak strategia rozwoju województwa w odróżnieniu od programów operacyjnych mają charakter bardziej horyzontalny, odnosząc się do szeroko rozumianego rozwoju danego obszaru z uwzględnieniem zarówno czynników endogennych, jak i egzogennych. Jednak w porównaniu do *Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020* zapisy *PSRB* są bardziej konkretne, precyzyjne i w większym stopniu są przełożone na język konkretnych działań zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Stąd też prowadzenie monitoringu *PSRB* jedynie za pomocą wskaźników kontekstowych nie pozwalałoby na zmierzenie postępów realizacji tego *Programu*, lecz jedynie pozwalałoby uchwycić zmiany w wybranych aspektach życia społeczno-gospodarczego zachodzące na obszarze objętym zakresem terytorialnym *PSRB*.

Trudności dotyczące monitorowania *PSRB* mają również charakter praktyczny związany z ograniczeniami w zakresie możliwości pozyskania odpowiednich danych. Brak bezpośredniego przypisania środków finansowych do analizowanego *Programu* powoduje, że program ten może być realizowany jedynie pośrednio poprzez projekty współfinansowane ze środków innych programów, przede wszystkim *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020* oraz *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020*.

Trudna sytuacja Bieszczadzkich terenów została zauważona także przez Rząd RP, który wskazał Bieszczady jako Obszar Strategicznej Interwencji na poziomie krajowym i tworzy narzędzia wsparcia inicjatyw lokalnych. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju 1 października 2018 r. przedstawiło rządowy *Program dla Bieszczad*, którego zbieżność terytorialna z *Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad*, stwarza szanse podniesienia poziomu życia mieszkańców, poprawy szans rozwojowych i przyspieszenia rozwoju obszaru Bieszczad. Stanie się to dzięki realizacji przedsięwzięć oraz inicjatyw podejmowanych z poziomu krajowego, które będą komplementarne w stosunku do działań realizowanych na poziomie regionalnym i lokalnym.

W rządowym *Programie dla Bieszczad*, który Uchwałą Nr 472/10009/18 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 17 września 2018 r. został wprowadzony do Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Podkarpackiego, przewidziano kierunki wsparcia prowadzące do poprawy warunków życia oraz lepszego wykorzystania szans rozwojowych. Stanie się to poprzez realizację zadań w ramach następujących osi: I *Poprawa dostępności transportowej*, II *Poprawa dostępności usług społecznych, w tym zdrowotnych i opieki nad dziećmi*, III *Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego*, IV *Ochrona i zachowanie bioróżnorodności*, V *Rozwój przedsiębiorczości i wzmocnienie potencjału turystycznego*, VI *Wzmocnienie administracji gminnej i powiatowej oraz współpracy międzynarodowej*.

Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad w 2019 roku jest piątym dokumentem sprawozdawczym z realizacji *Programu*, a zarazem czwartym przedstawiającym efekty działań podejmowanych na obszarze *PSRB* w ujęciu rocznym. Dlatego też stanowi bazę informacji o realizacji *Programu* w 2019 r., jak również umożliwia jego ewaluację wdrażania w czterech ostatnich latach. Sprawozdania oraz ewentualnie inne dokumenty powstające w wyniku monitoringu *PSBS* są przekazywane do Rady Programowej, Zarządu Województwa Podkarpackiego oraz Sejmiku Województwa Podkarpackiego.

Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad w 2019 r. zostało uzupełnione, zgodnie z uwagami zgłoszonymi na posiedzeniu Rady Programowej *PSRB* w dniu 11 maja 2020 r. w zakresie: inwestycji w ciągu dróg wojewódzkich zrealizowanych w 2019 r. i planowanych do realizacji w 2020 r., projektu tras rowerowych na obszarze powiatu bieszczadzkiego i leskiego (planowana realizacja 2019-2021r.), remontu mostów w powiecie bieszczadzkim i leskim (realizacja 2019r.) oraz uszczegółowienia danych za 2019 r. dotyczących liczby wspartych przedsiębiorstw i wartości dofinansowania w ramach programów: POIR 2014-2020, POLiŚ 2014-2020, POPC 2014-2020, RPO WP 2014-2020, POPW 2014-2020, POWER 2014-2020.

I Analiza wartości wskaźników

System wskaźników monitorowania¹ PSRB zakłada pozyskiwanie danych z wielu źródeł, przy czym głównym źródłem jest Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). W drugiej kolejności dane pozyskiwano ze sprawozdań składanych przez gminy. Dane od jednostek samorządu terytorialnego z obszaru PSRB dostarczone zostały za pośrednictwem Urzędu Miasta i Gminy Lesko, który pełni funkcję koordynatora. Taki sposób pozyskiwania danych stanowi jeden z elementów angażujących gminy we wdrażanie PSRB i wynika ze specyfiki tego Programu. Dodatkowo w odniesieniu do pojedynczych wskaźników wykorzystano takie źródła danych jak: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Podkarpacki Oddział Regionalny w Rzeszowie), System Teleinformatyczny SL 2014, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody), Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, podmioty tworzące klastry, podmioty zarządzające lub monitorujące wybrane atrakcje turystyczne, wybrane instytucje otoczenia biznesu oraz Podkarpacki System e-Administracji Publicznej. Sprawozdanie zawiera również informacje dotyczące aktywności Zarządu Województwa Podkarpackiego we wspieraniu podmiotów uczestniczących w realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad. W niniejszym dokumencie wykorzystano dane dostarczone przez departamenty Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego (UMWP) i jednostki organizacyjne Województwa Podkarpackiego.

System monitoringu przyjęty w sprawozdaniu z realizacji PSRB w 2019 r., opiera się na metodologii i układzie przyjętym przez Radę Programową PSRB w sprawozdaniu w 2018 r. Taka forma dokumentu charakteryzuje się spójnością i pozwala na porównywalność raportowania. Przedstawiony system przygotowania sprawozdań obejmujący jako źródła danych przede wszystkim BDL GUS oraz dane dostarczane przez gminy, ma zalety, ale również i wady. Dane statystyczne GUS są wiarygodne, porównywalne i mierzalne. Jednakże termin ich publikacji przez GUS w II połowie następnego roku po roku sprawozdawczym implikuje konieczność aktualizacji sprawozdania z realizacji PSRB. Ponadto kilka wskaźników przedstawionych w sprawozdaniu z realizacji PSRB monitorowanych jest przez GUS wyłącznie w lata parzyste, więc w określonych latach w sprawozdaniach jest brak danych w ich zakresie. W niniejszym Sprawozdaniu wskaźniki niedostępne z uwagi na termin ich publikacji, są uzupełnione danymi najbardziej aktualnymi.

W przypadku danych przedstawianych przez JST, należy podkreślić, iż system wskaźników został ograniczony do niezbędnego minimum tj. do danych, których pozyskanie nie wiąże się z koniecznością ponoszenia przez gminy nakładów finansowych i nie absorbujących nadmiernie czasowo pracowników je generujących. W efekcie uproszczony system wyeliminował rozbieżności w interpretacji, o czym świadczyły składane przez gminy korekty w latach poprzednich, które miały wpływ na wartość wskaźników.

W celu zobrazowania postępu/regresu w realizacji wskaźników, wartości zawarte w niniejszym dokumencie zestawione zostały z danymi za poprzedni okres sprawozdawczy, zarówno z rokiem 2018, jak w miarę możliwości z latami wcześniejszymi. Niniejsze Sprawozdanie uwzględnia także weryfikację danych wynikających ze zmiany sposobu ich agregowania

---

¹ „Analiza i ocena systemów monitoringu w Programie Strategicznym „Błękitny San” i Programie Strategicznego Rozwoju Bieszczad oraz opracowanie wskaźników monitoringowych”, Krzysztof Piróg, Rzeszów 2018 r.

w *Sprawozdaniu rocznym z realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad w 2018 r.*², co zostało wykazane w przypisach. Zmiana trybu zaraportowania danych wynika z faktu, iż plik bazowy wygenerowany w Systemie Teleinformatycznym SL 2014, jest stale rozbudowywany o nowe pozycje. Wielopoziomowy zbiór danych, w trakcie edycji pliku może przy założonym układzie filtrów generować niejednorodne dane. Wartości wskaźników zostały przedstawione zgodnie z metryczkami, dla poszczególnych gmin bądź w formie obramowań jako suma wartości zadeklarowanych przez gminy, których wykaz umieszczano poniżej.

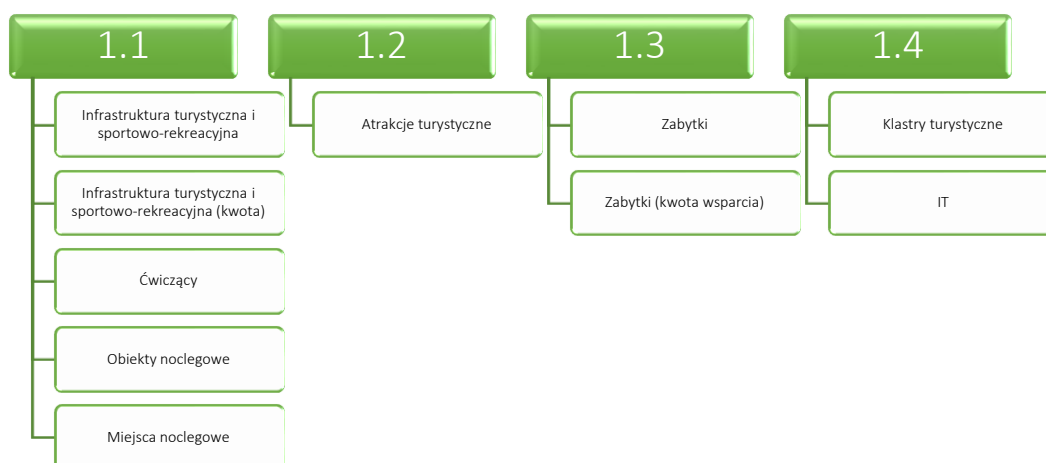
Ponadto istotnym aspektem monitoringu jest zaangażowanie gmin objętych *Programem* nie tylko jako podmiotów przekazujących dane na potrzeby monitorowania, ale także jako podmioty potencjalnie zainteresowane wynikami monitoringu. Stąd też sprawozdania z realizacji *PSRB* są przekazywane władzom gmin.

---

² Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie od początku wdrażania *PSRB*, Wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom od początku wdrażania *PSRB*.

Priorytet Turystyka i rekreacja

Priorytet „Turystyka i rekreacja” jest monitorowany za pomocą 10 wskaźników. Najwięcej wskaźników (5) przypisano do działania 1.1. które dotyczy koordynacji rozwoju oraz poprawy funkcjonowania infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Po dwa wskaźniki monitorują działania 1.3 Ochrona i promocja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz działania 1.4 Rozwój partnerstwa na rzecz zwiększenia ruchu turystycznego oraz jego promocji, zwłaszcza turystyki pobytowej. Jeden wskaźnik opisuje działanie 1.2 Rozwój i zróżnicowanie oferty usług i produktów turystycznych, w tym z wykorzystaniem współpracy transgranicznej.

Rysunek 1. Wskaźniki monitorujące priorytet „Turystyka i rekreacja”

Liczba wspartych obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej

Wskaźnik służy do pomiaru działań wpływających na atrakcyjność turystyczną obszarów objętych zakresem wsparcia *PSRB* tj. wsparcie obiektów turystycznych lub sportowo-rekreacyjnych. W ramach wskaźnika monitorowana jest liczba wspartych obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej przez które należy rozumieć obiekty budowlane, w rozumieniu zawartym w ustawie Prawo budowlane, przeznaczone na cele turystyczne lub sportowo-rekreacyjne. Jako wsparcie należy rozumieć środki zewnętrzne i własne przeznaczone na inwestycje w zakresie infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej. W ramach wskaźnika nie są brane pod uwagę działania polegające na bieżącym utrzymaniu obiektów, w tym bieżących prac remontowych.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- liczba obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej wspartych od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.;
- liczba obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej wspartych w roku sprawozdawczym.

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Liczba wspartych obiektów infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r	55
---	-----------

Na wartość wskaźnika w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r. wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Bircza – 1, Czarna – 2, Lesko – 22, Olszanica – 7, Solina – 5, Ustrzyki Dolne – 9, Zagórz – 9.

Liczba obiektów infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej wspartych od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.	27
--	-----------

Na wartość wskaźnika w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r. wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Czarna – 1, Lesko – 14, Olszanica – 4, Ustrzyki Dolne – 5, Zagórz – 3. Wartości wskaźników w poprzednich okresach sprawozdawczych potwierdzają zwiększającą się liczbę tego typu obiektów.

Turyści przyjeżdżający do tej części województwa podkarpackiego korzystają z bazy noclegowej do której zaliczamy hotele, motele, gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, domy wycieczkowe, kempingi oraz schroniska (w tym młodzieżowe), zakłady uzdrowiskowe, domy pielgrzyma i zajazdy. Obok bazy noclegowej działa infrastruktura gastronomiczna, która może być częścią infrastruktury noclegowej lub funkcjonować od niej niezależnie np. restauracje, kawiarnie, cukiernie lub bary. Elementem dopełniającym infrastrukturę noclegową i gastronomiczną jest baza sportowo-rekreacyjna, która daje turystom i mieszkańcom możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu. Miejsca takie, jak przystanie żeglarskie, wyciągi narciarskie, stadiony, amfiteatry, baseny i pola golfowe powodują, że osoby przyjeżdżające w celach wypoczynkowych mogą aktywnie spędzić czas. Baza sportowo-rekreacyjna wpływa pozytywnie również na poziom i warunki życia mieszkańców.

Wartość wsparcia udzielonego na rzecz obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej

W celu uzyskania bardziej pogłębionych informacji o realizacji priorytetu monitorowana jest nie tylko liczba wspartych obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej, ale także kwota udzielonego wsparcia. W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- wartość wsparcia udzielonego na rzecz obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.,
- wartość wsparcia udzielonego na rzecz obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej w 2019 roku.

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Wartość wsparcia udzielonego na rzecz obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	19 978 221,81 zł
--	------------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Czarna – 10 700 zł, Komańcza – 1 500 zł, Lesko – 8 060 702 zł, Olszanica – 1 375 875,77 zł, Solina – 2 734 235,61 zł, Ustrzyki Dolne – 3 571 274 zł, Zagórz – 4 223 934,43 zł.

Wartość wsparcia udzielonego na rzecz obiektów infrastruktury turystycznej lub sportowo-rekreacyjnej od 1 stycznia r. do 31 grudnia 2019 r.	2 165 946,52 zł
---	-----------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Czarna – 3 240 zł, Lesko – 253 677 zł, Olszanica – 267 949,77 zł, Ustrzyki Dolne – 100 000 zł, Zagórz – 1 541 079,75 zł.

Analizując wskaźnik nasuwa się wniosek, że gminy włączone do *PSRB* przeznaczają znaczne środki na infrastrukturę, która pozwala zapewnić wysoki poziom wypoczynku turystów oraz pozytywnie wpłynąć na jakość życia mieszkańców.

Ćwiczący ogółem (w klubach sportowych)

Monitorowanie liczby osób uprawiających sport, a przede wszystkim zachodzących zmian w tym zakresie pozwala uchwycić rolę, jaką odgrywa infrastruktura sportowo-rekreacyjna dla rozwoju obszarów objętych zakresem wdrażania *PSRB*. Wskaźnik ten zarazem pozwala pośrednio uchwycić zmiany zachodzące w budowaniu potencjału kapitału ludzkiego. Wskaźnik jest monitorowany co dwa lata (w lata parzyste) według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS. Ostatnie dostępne dane są z 31 grudnia 2018 r. na poziomie gmin.

Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS ³ – ćwiczący ogółem [osoba]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	16	brak danych	0
BIRCZA	133	brak danych	140
CISNA	168	brak danych	180
CZARNA	78	brak danych	122
KOMAŃCZA	40	brak danych	0
LESKO	499	brak danych	689
LUTOWISKA	52	brak danych	68
OLSZANICA	131	brak danych	161
SOLINA	126	brak danych	114
TYRAWA WOŁOSKA	50	brak danych	58
USTRZYKI DOLNE	847	brak danych	751

³ Uczniowskie Kluby Sportowe

ZAGÓRZ	720	brak danych	503
Razem	2 860	Brak Danych	2 786

W roku 2018 w porównaniu z rokiem 2016 w wielu gminach nastąpił wzrost wskaźnika. Największy wzrost wskaźnika odnotowano w gminach: Czarna, Cisna oraz Lesko. Spadek wielkości wskaźnika *Ćwiczący ogółem (w klubach sportowych)* w porównaniu do roku 2016 wystąpił natomiast w gminie Komańcza oraz gminie Zagórz. Kolejne dostępne dane będą dotyczyć wskaźnika za 2020 r., które Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2021 r.

Turystyczne obiekty noclegowe (ogółem)

Analiza liczby turystycznych obiektów noclegowych w powiązaniu z analizą liczby dostępnych miejsc pozwala określić nie tylko „pojemność” (capacity) danego obszaru w kontekście możliwości obsługi określonej liczby turystów, ale także atrakcyjności dostępnej oferty. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Turystyczne obiekty noclegowe (ogółem)			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	8	8	9
BIRCZA	1	1	1
CISNA	24	23	30
CZARNA	13	13	13
KOMAŃCZA	7	7	11
LESKO	12	10	13
LUTOWISKA	31	30	28
OLSZANICA	3	3	3
SOLINA	82	90	113
USTRZYKI DOLNE	19	23	31
ZAGÓRZ	5	5	7
Razem	205	213	259

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Turystyczne obiekty noclegowe (ogółem)* w prawie wszystkich gminach objętych *Programem*. Największy wzrost wskaźnika zaobserwowano w gminie Solina oraz w Ustrzykach Dolnych. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Miejsca w turystycznych obiektach noclegowych (ogółem)

Wskaźnik *Miejsca w turystycznych obiektach noclegowych* dookreśla wskaźnik dotyczący liczby turystycznych obiektów noclegowych, jest on monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych (ogółem)			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.

BALIGRÓD	391	378	434
BIRCZA	68	69	70
CISNA	1 062	994	1 297
CZARNA	427	481	501
KOMAŃCZA	451	365	542
LESKO	660	623	613
LUTOWISKA	1 351	1 400	1 359
OLSZANICA	169	169	169
SOLINA	4 999	6 102	6 769
USTRZYKI DOLNE	1 436	1 500	1 784
ZAGÓRZ	200	195	228
RAZEM	11 214	12 276	13 766

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Miejsca w turystycznych obiektach noclegowych (ogółem)* w prawie wszystkich gminach objętych *Programem*. Największy wzrost wskaźnika zaobserwowano w gminie Ustrzyki Dolne, gminie Cisna oraz gminie Solina. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Liczba odwiedzin wybranych atrakcji turystycznych

W kontekście realizacji celów *PSRB* istotna jest dynamika odwiedzin atrakcji turystycznych o kluczowym znaczeniu dla rozwoju turystyki na obszarze objętym zakresem *PSRB*. W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- liczba odwiedzin wybranych atrakcji turystycznych w roku 2016,
- liczba odwiedzin wybranych atrakcji turystycznych w roku 2017,
- liczba odwiedzin wybranych atrakcji turystycznych w roku 2018,
- liczba odwiedzin wybranych atrakcji turystycznych w danym roku sprawozdawczym.

Wskaźnik jest monitorowany na podstawie danych dot. liczby odwiedzających następujące miejsca turystyczne/korzystających z atrakcji turystycznych:

1. Drezyny rowerowe w Uhercach Mineralnych;
2. Regionalne Centrum Kultury w Myczkowie „Muzeum Bojków”;
3. Zespół Klasztorny Karmelitów Bosych w Zagórz
4. Bieszczadzka Kolej Leśna;
5. Zapora Solina;
6. Szlaki i ścieżki Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Liczba odwiedzin atrakcji turystycznych zlokalizowanych na terenie *PSRB*.

Podmiot	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Drezyny rowerowe w Uhercach Mineralnych	36 000	45 000	57 000	58 000
Regionalne Centrum Kultury w Myczkowie „Muzeum Bojków”	10 000	11 000	12 000	14 548

Zespół Klasztorny Karmelitów Bosych w Zagórzcu	19 253	19 488	25 389	10 775 ⁴
Bieszczadzka Kolej Leśna	130 740	137 908	154 656	157 124
Zapora Solina	26 140	35 458	39 415	43 250
Szlaki i ścieżki Bieszczadzkiego Parku Narodowego	485 000	513 000	589 000	571 600

Źródło: Zestawienia własne na podstawie otrzymanych informacji od podmiotów zarządzających atrakcjami turystycznymi.

Największą atrakcją turystyczną *PSRB* są Bieszczady, których marka jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych w Polsce. Każdego roku odwiedza je coraz większa liczba turystów przyjeżdżających z różnych części Polski, a nawet spoza granic kraju. Dzięki unikalnym walorom przyrodniczym trwa proces budowania marki Bieszczadów jako marki międzynarodowej. Dla wielu turystów cisza i spokój są atrybutami, które gwarantują wypoczynek z dala od zgiełku dużych miast. Elementem dopełniającym są atrakcje turystyczne, które przyciągają ciekawymi wydarzeniami. W latach 2016-2018 widoczny był wzrost liczby osób odwiedzających atrakcje turystyczne zlokalizowane na terenie *PSRB*. W roku 2019 widoczny jest dalszy umiarkowany wzrost liczby odwiedzających. Niewielki spadek liczby odwiedzających nastąpił jedynie w przypadku Szlaki i ścieżki Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem

Wskaźnik służy do pomiaru działań polegających na rewitalizacji, ochronie oraz promocji obiektów dziedzictwa kulturowego poprzez wsparcie zabytków nieruchomości. W odniesieniu do wskaźnika są monitorowane następujące wartości:

- liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.,
- liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem w roku sprawozdawczym.

Przez zabytek nieruchomy rozumie się zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nieruchomość, zespół nieruchomości lub jej część lub będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Natomiast jako wsparcie należy rozumieć środki zewnętrzne i własne JST przeznaczone na infrastrukturę i promocję zabytków nieruchomości.

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

⁴ Ze względu na zakończenie okresu trwałości projektu „Budowa wieży widokowej w Zagórzcu – promocja obszarów Natura 2000”, dofinansowanego w ramach RPO WP 2007 – 2013, podmiot zarządzający monitorował liczbę odwiedzających tylko do czerwca 2019 r.

Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	20
---	----

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Bircza – 2, Olszanica – 6, Solina – 1, Tyrawa Wołoska – 4, Ustrzyki Dolne – 6, Zagórz – 1.

Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.	3
---	---

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Olszanica – 1, Tyrawa Wołoska – 1, Zagórz – 1.

Wartość wsparcia udzielonego na rzecz zabytków nieruchomych

W celu uzyskania bardziej pogłębionych informacji z zakresu realizacji priorytetu *PSRB* zasadne jest monitorowanie nie tylko liczby wspartych zabytków, ale także kwoty udzielonego wsparcia. Wskaźnik służy do pomiaru działań polegających na rewitalizacji, ochronie oraz promocji obiektów dziedzictwa kulturowego poprzez wsparcie zabytków nieruchomych.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- wartość wsparcia udzielonego na rzecz zabytków nieruchomych od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.
- wartość wsparcia udzielonego na rzecz zabytków nieruchomych w roku sprawozdawczym.

Na podstawie informacji uzyskanych od gmin uczestniczących w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Wartość wsparcia udzielonego na rzecz zabytków nieruchomych od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	1 239 896,72 zł
---	-----------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Bircza – 226 516,35 zł, Olszanica – 80 000 zł, Solina – 40 000 zł, Tyrawa Wołoska – 65 000 zł, Ustrzyki Dolne – 71 000 zł, Zagórz – 757 380,37 zł.

Wartość wsparcia udzielonego na rzecz zabytków nieruchomych od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.	404 400,00 zł
---	---------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Olszanica – 40 000 zł, Tyrawa Wołoska – 20 000 zł, Zagórz – 344 400 zł. W 2019 r. wsparciem została objęta mniejsza liczba obiektów, jednakże wyższa była kwota wsparcia (w 2018 r. 78 341,75 zł).

Liczba punktów sieci informacji turystycznej

Wskaźnik służy do pomiaru zakresu świadczenia usług turystycznych za pośrednictwem punktów informacji turystycznej. Zgodnie ze znaczeniem przedstawionym na stronie internetowej Polskiej Organizacji Turystycznej⁵ punkt informacji turystycznej może być rozumiany jako miejsce bezpośredniego kontaktu turysty z informatorem.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- liczba punktów sieci informacji turystycznej według stanu na 31 grudnia 2015 r.;
- liczba punktów sieci informacji turystycznej według stanu na 31 grudnia 2019 r.;
- przewidywana liczba punktów sieci informacji turystycznej 31 grudnia 2020 r.

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Liczba punktów sieci informacji turystycznej wg stanu na 31 grudnia 2015 r.	13
---	----

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Baligród – 1, Bircza – 1, Cisna – 2, Czarna – 1, Komańcza – 1, Lesko – 1, Lutowiska – 2, Solina – 2, Ustrzyki Dolne – 1, Zagórz – 1.

Liczba punktów sieci informacji turystycznej wg. stanu na 31 grudnia 2019 r.	18
--	----

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Baligród – 1, Bircza – 1, Cisna – 2, Czarna – 1, Komańcza – 1, Lesko – 1, Lutowiska – 2, Olszanica – 3, Solina – 2, Ustrzyki Dolne – 3, Zagórz – 1.

Przewidywana liczba punktów sieci informacji turystycznej na 31 grudnia 2020 r.	18
---	----

Przewidywana liczba punktów sieci informacji turystycznej 31 grudnia 2020 przedstawia się następująco: Baligród – 1, Bircza – 1, Czarna – 1, Komańcza – 1, Lesko – 1, Lutowiska – 2, Olszanica – 3, Solina – 2, Ustrzyki Dolne – 3, Zagórz – 1, Cisna – 2.

Punkty informacji turystycznej, których na dzień 31 grudnia 2019 r. na terenie oddziaływania *Programu* było już 18, stanowią ważny element systemu świadczącego usługi dla turystów. To w takich miejscach turysta może uzyskać informacje o atrakcjach turystycznych, bazie noclegowej itp. oraz otrzymać materiały promocyjne. Ważną rolą punktów informacji turystycznej jest kreowanie pozytywnego wizerunku Bieszczad jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.

⁵ <https://www.pot.gov.pl/dzialalnosc/polski-system-informacji-turystycznej>

Liczba podmiotów zrzeszonych w klastrach turystycznych

Pomiar wskaźnika jest prowadzony w oparciu o wykazanie liczby podmiotów posiadających swoją siedzibę na terenie gmin objętych zakresem terytorialnym *PSRB* zrzeszonych w inicjatywach klastrowych działających na terenie województwa podkarpackiego w obszarach o kluczowym znaczeniu dla turystyki, tj.:

- Przemyski Klaster Turystyczny z siedzibą w Przemyśle,
- Karpacki Klaster Turystyczny,
- Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska Perły Polski Wschodniej”,
- Klaster Jakości Życia „Kraina Podkarpackie”,
- Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna.

Na podstawie informacji przygotowanych przez podmioty zarządzające wybranymi klastrami uzyskano następujące dane.

Liczba podmiotów zrzeszonych w klastrach turystycznych w 2019 r.	79
--	----

W 2019 roku w skład:

- Przemyskiego Klastra Turystycznego z siedzibą w Przemyśle wchodziło 44 członków, żaden z członków tego klastra nie miał swojej siedziby na terenie objętym *PSRB*;
- Karpackiego Klastra Turystycznego wchodziło 75 członków, z czego 58 członków miało swoją siedzibę na terenie *PSRB*;
- Innowacyjnego Klastra Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska Perły Polski Wschodniej” wchodziło 32 członków, z czego 3 członków miało swoją siedzibę na terenie *PSRB*;
- Klastra Jakości Życia „Kraina Podkarpackie” brak informacji o liczbie podmiotów zrzeszonych w klastrze;
- Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej wchodziło 98 członków, z czego 18 członków miało swoją siedzibę na terenie *PSRB*;

W nadchodzącym roku może nastąpić wzrost tego wskaźnika ze względu na to, iż w ramach działania 1.4 *PSRB* założono powołanie Bieszczadzkiego Klastra Turystycznego, najpóźniej do końca bieżącego roku. W 2018 r. w klastrach turystycznych było zrzeszonych 62 podmioty. W ramach Karpackiego Klastra Turystycznego 47 członków z 83 jest objętych było oddziaływaniem *PSRB*. Natomiast w ramach Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej zrzeszonych było 15 podmiotów. Wartość wskaźnika potwierdza aktywność podmiotów w tym obszarze.

PODSUMOWUJĄC PRIORYTET TURYSTYKA I REKREACJA

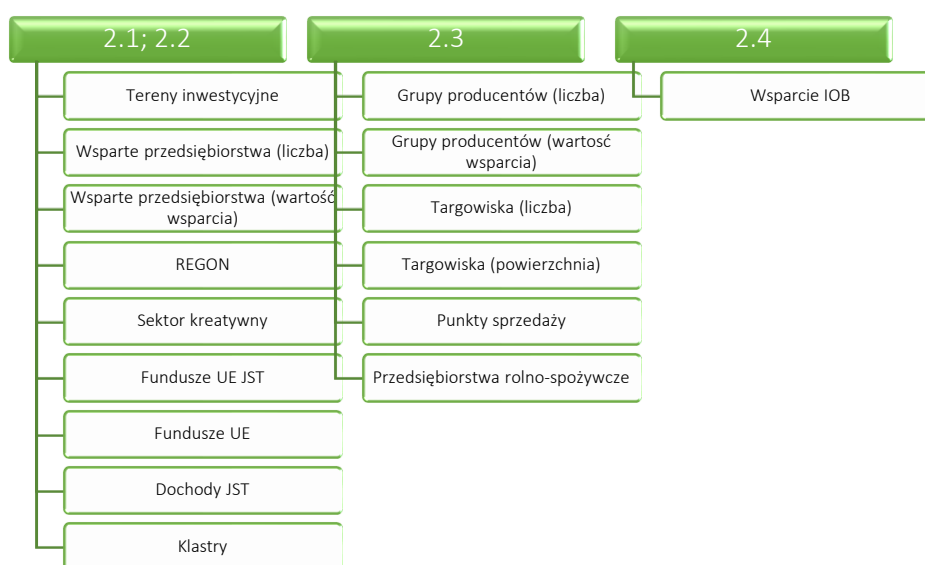
Podsumowując priorytet Turystyka i rekreacja należy zauważyć, iż, prawie wszystkie atrakcje turystyczne dla których prowadzony był monitoring odwiedzin w latach 2016-2019 wykazują znaczny trend wzrostowy. Wzrost wskaźnika *Liczba odwiedzin wybranych atrakcji turystycznych* bezpośrednio wynika z tworzenia nowych atrakcji turystycznych oraz turystycznych obiektów noclegowych. W latach 2016 – 2019 nastąpił znaczny wzrost liczby takich obiektów. Większa liczba odwiedzających turystów świadczy również o wzroście jakości świadczonych usług. Na rosnącą liczbę turystów wpływ może mieć również wzrost zamożności Polaków wynikający z rozwoju gospodarczego oraz realizacji programów w ramach polityki społecznej państwa. Dzięki unikalnym walorom przyrodniczym trwa proces budowy pozycji Bieszczadów jako marki międzynarodowej. Region ten posiada, poza niewątpliwymi walorami przyrodniczymi, cenne obiekty o charakterze zabytków nieruchomych, na których utrzymanie i renowacje przeznaczane są znaczne środki zarówno JST i zewnętrzne.

Priorytet Przedsiębiorczość

Na potrzeby monitorowania priorytetu „Przedsiębiorczość” wyróżniono 16 wskaźników, przy czym ze względu na podobny zakres działania 2.1 Rozwój klastrów wzmacniających bazę ekonomiczną miast tworzących potencjalny obszar wzrostu oraz 2.2 Rozwój inicjatyw klastrowych służących poszerzeniu działalności gospodarczej na obszarach wiejskich zaproponowano przypisanie tych samych wskaźników. Do działania 2.4 Rozwój instytucji otoczenia biznesu przypisano tylko jeden wskaźnik, co z kolei wynika z relatywnie wąskiego zakresu tego działania.

Rysunek 2. Wskaźniki monitorujące priorytet „Przedsiębiorczość”

Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych

W ramach wskaźnika *Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych* liczone są uzbrojone tereny inwestycyjne znajdujące się w posiadaniu gminy (o uregulowanych sprawach własnościowych), czyli tereny wyodrębnione na cele inwestycyjne w planie zagospodarowania przestrzennego gminy z zapewnionym dostępem do infrastruktury, w tym zapewnieniem drogi dojazdowej, zapewnieniem dostępu do sieci energetycznej, wodociągowej, kanalizacyjnej oraz teletechnicznej.

W celu uzyskania kompleksowych danych w ramach wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- ogólna powierzchnia terenów inwestycyjnych w gminie (według stanu na 31 grudnia roku sprawozdawczego),
- powierzchnia terenów inwestycyjnych utworzonych w gminie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia roku sprawozdawczego,
- powierzchnia terenów inwestycyjnych utworzonych w roku sprawozdawczym,
- powierzchnia terenów inwestycyjnych planowanych do utworzenia do 2020 r. (bez uwzględnienia istniejących terenów inwestycyjnych).

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Ogólna powierzchnia terenów inwestycyjnych na terenie realizacji <i>PSRB</i> wg stanu na 31 grudnia 2019 r.	935,22 ha
--	------------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Cisna – 842,09 ha, Czarna – 0,8 ha, miasto i gmina Lesko – 22,31 ha, Olszanica – 18 ha, Solina – 9 ha, Zagórz – 43, 02 ha.

Powierzchnia terenów inwestycyjnych utworzonych w gminie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	2,89 ha
---	----------------

Na wartość wskaźnika składają się dane z gminy Cisna która zadeklarowała utworzenie 2,09 ha terenów inwestycyjnych oraz gminy Czarna 0,8 ha.

Powierzchnia terenów inwestycyjnych utworzonych w gminie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.	2,09 ha
---	----------------

Z informacji uzyskanym od gmin uczestniczących w *PSRB* wynika, iż jedynie w gminie Cisna utworzono w 2019 r. tereny inwestycyjne o powierzchni 2,09 ha. W 2018 r. żadna z gmin nie wykazała powierzchni utworzonych terenów inwestycyjnych.

Powierzchnia terenów inwestycyjnych planowanych do utworzenia do 31 grudnia 2020 r. (bez uwzględnienia istniejących terenów inwestycyjnych)	1,50 ha
--	----------------

Z gmin objętych *PSRB* tylko gmina Komańcza planuje utworzenie do końca 2020 r. nowych terenów inwestycyjnych o wielkości 1,5 ha.

Zdecydowanym liderem w wielkości posiadanej powierzchni inwestycyjnej jest gmina Cisna, która określa swoje zasoby na 842,09 ha. Jedynie połowa gmin uczestniczących w *Programie* posiada tereny przygotowane pod nowe inwestycje. Może to wynikać z specyfiki tego terenu, który objęty jest obszarowymi formami ochrony przyrody tj. Natura 2000. Znaczny udział terenów objętych różnymi formami ochrony przyrody w istotny sposób ogranicza możliwości tworzenia terenów inwestycyjnych. Pomimo tych ograniczeń mikroklimat i wyjątkowe położenie są doceniane przez inwestorów z branży hotelarskiej zainteresowanych budową ośrodków turystycznych w Bieszczadach. Analizując wielkość powierzchni terenów inwestycyjnych planowanych do utworzenia do 31 grudnia 2020 r. przez gminy można stwierdzić, iż pomimo ograniczeń przyrodniczych gminy przygotowują tereny inwestycyjne, które są niezbędnym czynnikiem wzrostu konkurencyjności obszaru.

Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie

Zakres wskaźnika obejmuje liczbę przedsiębiorstw posiadających siedzibę na terenie gmin wpisujących się w obszar wdrażania PSRB, które w perspektywie na lata 2014-2020 uzyskały wsparcie w ramach programów: *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020*, *Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020*, *Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020*, *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*, *Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020*, *Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020*.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są dwie wartości:

- liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie od początku wdrażania PSRB,
- liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie w 2019 roku.

Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie od początku wdrażania PSRB	21⁶
--	-----------------------

Dane, na podstawie których został obliczony ww. wskaźnik pochodzą z Centralnego Systemu Teleinformatycznego SL 2014 (stan na 31 grudnia 2019 r.) prowadzonego przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju według miejsca realizacji projektu. Wsparcie otrzymały przedsiębiorstwa z gmin: Baligród – 1, Cisna – 1, Czarna – 1, Komańcza – 2, Lesko – 3, Lutowiska – 1, Olszanica – 1, Solina – 1, Tyrawa Wołoska – 1, Ustrzyki Dolne – 5, Zagórz – 4.

Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie w 2019 roku	14
---	-----------

W 2019 r. wsparcie otrzymali następujący przedsiębiorcy:: Agencja Turystyczno-Usługowa "Bawdim" Roman Mazur, Bies Sp. z o.o., Biuro Podróży Dzikie Bieszczady Jakub Wałachowski, „Darjan” Materiały Budowlane Betoniarnia Sp. z o.o., Firma DEF Szczepan Dębiński, Józef Kucharski "Drewex" Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy, Leskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., Maria Szalc Firma Handlowo-Usługowa, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sanatorium Uzdrowskie "Plon" Sp. z o. o., PAMO Sp. z o. o. Spółka Komandytowa, Park Energii Słonecznej Parafii Rzymskokatolickiej Podwyższenia Krzyża Świętego w Czarnej Koło Ustrzyk Sp. z o. o., Park Energii Słonecznej Parafii Rzymskokatolickiej Świętego Józefa Robotnika w Ustrzykach Dolnych Sp. z o. o., Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury gminy Olszanica PRI Sp. z o. o., Zakład Usług Technicznych Sp. z o.o. w Zagórz.

W 2019 r. wsparcie otrzymały przedsiębiorstwa z gmin: Baligród – 1, Cisna – 1, Czarna – 1, Komańcza – 1, Lesko – 3, Olszanica – 1, Solina – 1, Tyrawa Wołoska – 1, Ustrzyki Dolne – 2, Zagórz – 2.

⁶ korekta wskaźnika – w sprawozdaniu rocznym z realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad w 2018 r. zmianie ulega wartość wskaźnika z 12 na 7.

Wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom

W celu uzyskania bardziej pogłębionych informacji zasadne jest monitorowanie nie tylko liczby wspartych przedsiębiorstw, ale także kwoty udzielonego wsparcia.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są dwie wartości:

- wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom od początku wdrażania *PSRB*;
- wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom w 2019 roku.

Zakres wskaźnika obejmuje przedsiębiorstwa posiadające siedzibę na terenie gmin objętych zakresem terytorialnym *PSRB*.

Wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom od początku <i>PSRB</i>	45 642 284,86 zł ⁷
--	-------------------------------

Dane, na podstawie których został obliczony ww. wskaźnik pochodzą z Centralnego Systemu Teleinformatycznego SL 2014 (stan na 31 grudnia 2019 r.) prowadzonego przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (Instytucję Koordynującą Umowę Partnerstwa) według miejsca realizacji projektu. Wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorcom z terenu *PSRB* od początku wdrażania *Programu*, wynosiła 45 642 284,86 zł. W podziale na programy operacyjne i jednostki samorządu terytorialnego wartość wsparcia przedstawia się następująco:

- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020* – 29 068 249,48 zł, w tym gminy: Baligród – 798 329,99 zł, Cisna – 793 909,87 zł, Czarna – 678 587,01 zł, Komańcza – 2 472 721,94 zł, Lesko – 1 882 963,69 zł, Olszanica – 9 967 459,37 zł, Solina – 798 976,39 zł, Ustrzyki Dolne – 7 766 254,21 zł, Zagórz – 3 909 047,01 zł.
- *Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020* – 7 702 010,00 zł, w tym gminy: Ustrzyki Dolne – 5 978 000,00 zł, Zagórz – 1 724 010,00 zł.
- *Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020* – 6 987 515,10 zł, w tym gminy: Lutowiska – 72 250,00 zł, Tyrawa Wołoska – 2 656 865,10 zł, Ustrzyki Dolne – 2 044 400,00 zł, Zagórz – 2 214 000,00 zł.
- *Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020* gmina Ustrzyki Dolne – 1 884 510,25 zł

Wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom w 2019 roku	24 967 723,26 zł
--	------------------

Wskaźnik został oszacowany na podstawie wartości wsparcia udzielonego następującym przedsiębiorcom: Firma DEF Szczepan Dębiński – 1 724 010 zł, Józef Kucharski "Drewex" Zakład Produkcyjno-Handlowo-Uslugowy – 2 572 715,10 zł, PAMO Sp. z o. o. Spółka Komandytowa – 1 945 800 zł, Maria Szalc Firma Handlowo-Uslugowa – 700 000 zł, Biuro Podróży Dzikie Bieszczady Jakub Wałachowski – 798 329,99 zł, BIES Sp. z o.o. – 793 909,87 zł, "DARJAN" Materiały Budowlane Betoniarnia Sp. z o. o. – 711 187,75 zł, Agencja Turystyczno-Uslugowa "Bawdim" Roman Mazur – 2 012 500 zł, Park Energii Słonecznej Parafii

⁷ korekta wskaźnika – w sprawozdaniu rocznym z realizacji Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad w 2018 r. zmianie ulega wartość wskaźnika z 14 858 308,84 zł na 20 674 561,60 zł.

Rzymskokatolickiej Podwyższenia Krzyża Świętego w Czarnej Koło Ustrzyk Sp. z o. o. – 678 587,01 zł, Park Energii Słonecznej Parafii Rzymskokatolickiej Świętego Józefa Robotnika w Ustrzykach Dolnych Sp. z o. o. – 678 713,03 zł, Leskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. – 471 775,94 zł, Zakład Usług Technicznych Sp. z o.o. – 119 595 zł, Zakład Usług Technicznych Sp. z o.o. w Zagórz – 994 163,81 zł, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sanatorium Uzdrowskie "Plon" Sp. z o.o. – 798 976,39 zł, Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury gminy Olszanica Pri Sp. z o. o. – 9 967 459,37 zł.

W podziale na programy operacyjne i jednostki samorządu terytorialnego wartość wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom w 2019 r. przedstawia się następująco:

- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020* – 18 725 198,16 zł, w tym gminy: Baligród – 798 329,99 zł, Cisna – 793 909,87 zł, Czarna – 678 587,01 zł, Komańcza – 2 012 500,00 zł, Lesko – 1 882 963,69 zł, Olszanica – 9 967 459,37 zł, Solina – 798 976,39 zł, Ustrzyki Dolne – 678 713,03 zł, Zagórz – 1 113 758,81 zł.
- *Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020* – gmina Zagórz – 1 724 010,00 zł.
- *Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020* – 4 518 515,10 zł, w tym gminy: Tyrawa Wołoska – 2 572 715,10 zł, Ustrzyki Dolne – 1 945 800,00 zł.

Wzrost wartości wsparcia udzielonego podmiotom w stosunku do 2018 r. potwierdza aktywność podmiotów w tym obszarze, co finalnie prowadzi do wzrostu jakości życia mieszkańców.

Podmioty (gospodarki narodowej) wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Wskaźnik podmioty (gospodarki narodowej) wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności daje możliwość monitorowania jednego z najważniejszych aspektów rozwoju przedsiębiorczości wyrażającego się w dynamice liczby przedsiębiorstw przejawiającej się m.in. w tworzeniu przedsiębiorstw oraz ich likwidacji. Powinno się to przekładać na dodatnie saldo rozumiane jako różnica pomiędzy liczbą zakładanych przedsiębiorstw, a liczbą przedsiębiorstw likwidowanych. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Podmioty (gospodarki narodowej) wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	1 058	1 123	1 150
BIRCZA	574	598	615
CISNA	1 702	1 790	1 859
CZARNA	867	873	921
KOMAŃCZA	674	692	710
LESKO	1 042	1 037	1 059
LUTOWISKA	1 561	1 570	1 599
OLSZANICA	843	832	874
SOLINA	1 361	1 429	1 471
TYRAWA WOŁOSKA	501	519	516
USTRZYKI DOLNE	922	921	940

ZAGÓRZ	597	632	661
ŚREDNIA	974	1 001	1 031

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Podmioty (gospodarki narodowej) wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności* w prawie wszystkich gminach objętych Programem. Największy wzrost wskaźnika zaobserwowano w gminie Baligród, gminie Cisna, gminie Solina, gminie Zagórz oraz gminie Olszanica. Wartość wskaźnika należy skonfrontować z danymi dot. liczby ludności w danym roku. Jak wynika z danych GUS w 2018 r. nastąpił wzrost liczby osób zamieszkujących obszary objęte PSRB, dlatego wzrost wskaźnika *Podmioty (gospodarki narodowej) wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności* należy upatrywać w zwiększeniu się aktywności mieszkańców w obszarze przedsiębiorczości. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem

W ramach priorytetu uwzględniono poza aspektem ogólnym rozwoju przedsiębiorczości, również rozwój przedsiębiorczości o charakterze innowacyjnym, jak również z sektora kreatywnego. Sektor kreatywny określany jest jako część rynku tworzona przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą związaną z kulturą i technologią, łączące działalność artystyczną z przedsiębiorczością. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	10,34	10,64	5,00
BIRCZA	0,00	2,08	0,00
CISNA	0,00	7,32	2,70
CZARNA	0,00	4,35	7,14
KOMAŃCZA	0,00	7,14	0,00
LESKO	4,12	9,89	5,69
LUTOWISKA	3,33	3,57	2,86
OLSZANICA	2,22	3,45	0,00
SOLINA	1,35	1,16	7,06
USTRZYKI DOLNE	10,40	5,97	4,19
ZAGÓRZ	6,58	5,93	5,71
ŚREDNIA	3,2	5,1	3,7

W roku 2016 i 2017 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem* w prawie wszystkich gminach. Niewielki spadek wielkości wskaźnika wystąpił jedynie w gminach: Ustrzyki Dolne, Solina oraz Zagórz. W 2018 roku nastąpił jednak spadek udziału nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych

podmiotów ogółem w większości gmin objętych *PSRB*, wyjątek stanowiła gmina Czarna oraz gmina Solina, w których nastąpił wzrost wielkości wskaźnika.

Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych

Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych stanowi bardzo istotny aspekt monitorowania celów z zakresu przedsiębiorczości, rozumianej jako zdolność do podejmowania różnego rodzaju inicjatyw. W tym sensie o przedsiębiorczości na danym obszarze mogą stanowić nie tylko przedsiębiorstwa, ale również gminy wykazujące się przedsiębiorczością przejawiającą się np. w zdolności do pozyskiwania środków europejskich. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych [zł]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	0,00	1 220 735,92	82 984,45
BIRCZA	106 161,10	2 280 724,31	1 906 614,30
CZARNA	92 453,54	12 346,09	43 350,78
KOMAŃCZA	206,84	0,00	31 217,40
LESKO	1 280 862,20	4 946 956,23	335 562,15
LUTOWISKA	0,00	3 105,61	41 642,74
OLSZANICA	0,00	477 839,52	1 082 098,02
SOLINA	0,00	10 215 119,90	3 649 510,06
TYRAWA WOŁOSKA	0,00	326 383,94	26 144,01
USTRZYKI DOLNE	486 434,40	1 478 946,06	2 006 614,87
ZAGÓRZ	2 076 994,23	1 551 784,60	5 583 817,99
RAZEM	4 043 112,31	22 513 942,18	14 789 556,77

W roku 2016 – 2017 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych* w prawie wszystkich gminach objętych *Programem*. Spadek zanotowano jedynie w: gminie Czarna, gminie Komańcza oraz gminie Zagórz. W 2018 roku nastąpił spadek wartości wskaźnika z wyjątkiem gmin: Czarna, Lutowiska, Ustrzyki Dolne, Olszanica, Komańcza oraz Zagórz w których zanotowano wzrost wartości wskaźnika. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Umowy partnerstwa - wartość projektów zakończonych (wydatki kwalifikowalne) - 2014-2020 (ogółem oraz ewentualnie w podziale na poszczególne programy operacyjne)

Podobnie jak wskaźnik dotyczący finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych, wskaźnik *Umowy partnerstwa - wartość projektów zakończonych (wydatki kwalifikowalne) - 2014-2020* pozwala na monitorowanie przedsiębiorczości rozumianej jako zdolność podejmowania inicjatyw wyrażająca się zarazem w zdolności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, jednak w odróżnieniu od wskaźnika *Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych* pozwala na uchwycenie szerszej

perspektywy, czyli nie tylko projektów realizowanych przez gminy, ale także przez inne podmioty w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Umowy partnerstwa - wartość projektów zakończonych (wydatki kwalifikowalne) - 2014-2020 [zł]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	brak danych	1 652 580,44	3 084 730,73
BIRCZA	brak danych	6 913 749,35	22 553 579,67
CISNA	brak danych	840,90	308 569,76
CZARNA	brak danych	989 579,08	2 913 521,08
KOMAŃCZA	brak danych	2 407 412,83	4 762 030,25
LESKO	brak danych	8 186 812,43	14 565 812,96
LUTOWISKA	brak danych	9 529 579,08	12 152 643,12
OLSZANICA	brak danych	840,90	1 142 638,18
SOLINA	brak danych	9 514 617,31	15 671 714,02
TYRAWA WOŁOSKA	brak danych	5 595 720,37	16 247 897,72
USTRZYKI DOLNE	brak danych	16 033 473,18	53 901 038,36
ZAGÓRZ	brak danych	5 138 087,43	10 697 945,83
RAZEM	Brak danych	65 963 293,3	158 002 121,68

We wszystkich gminach należących do *Programu* w 2018 r. wystąpił wyraźny wzrost wskaźnika *Umowy partnerstwa - wartość projektów zakończonych (wydatki kwalifikowalne) - 2014-2020*. Jedynie w gminie Cisna zanotowano spadek wskaźnika. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Dochody na 1 mieszkańca

Dochody na 1 mieszkańca rozumiane jako jeden z elementów składowych dochodów budżetów gmin stanowią bardzo istotny aspekt szeroko rozumianej przedsiębiorczości oraz sytuacji gospodarczej w gminach. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na dzień 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Dochody gminy/miasta na prawach powiatu na 1 mieszkańca [zł]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	4 012,88	4 659,76	5 017,55
BIRCZA	4 349,96	5 092,81	5 375,13
CISNA	6 092,39	6 239,35	6 908,30
CZARNA	3 902,28	3 880,26	4 634,65
KOMAŃCZA	3 475,92	3 673,23	3 660,49
LESKO	3 617,67	4 137,16	4 109,00
LUTOWISKA	4 641,22	4 952,90	6 327,40
OLSZANICA	3 413,17	3 876,89	4 269,65

SOLINA	5 209,71	7 558,69	6 877,00
TYRAWA WOŁOSKA	4 128,71	4 839,22	5 285,11
USTRZYKI DOLNE	3 825,96	4 155,68	4 692,11
ZAGÓRZ	3 674,71	4 064,91	4 928,76
ŚREDNIA	4 195,4	4 760,9	5 173,76

Na przestrzeni lat 2016 – 2018 widoczny jest systematyczny wzrost wskaźnika *Dochody na 1 mieszkańca* w prawie wszystkich gminach objętych *Programem*. Największą wartość wskaźnika w 2018 r. zanotowały gminy: Cisną, Solina oraz Lutowiska. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Liczba podmiotów zrzeszonych w klastrach

Pomiar wskaźnika jest prowadzony poprzez wykazanie liczby członków klastra posiadających swoją siedzibę na terenie gmin objętych zakresem terytorialnym *PSRB*. Na obszarze *PSRB* funkcjonuje Bieszczadzki Klaster Edukacyjny z siedzibą w Lesku. Bieszczadzki Klaster Edukacyjny w Lesku posiada 11 członków, z których czterech ma swoje siedziby na terenie oddziaływania *Programu*. Są to następujące podmioty: Bieszczadzkie Forum Europejskie w Lesku, Urząd Miasta i Gminy Zagórz, Starostwo Powiatowe w Lesku, Starostwo Powiatowe w Ustrzykach Dolnych.

Ponadto w ramach wskaźnika można wykazać także podmioty posiadające swoją siedzibę na terenie gmin objętych zakresem terytorialnym *PSRB* zrzeszone w inicjatywach klastrowych działających na terenie województwa podkarpackiego w obszarach o kluczowym znaczeniu w kontekście osiągnięcia celów *PSRB*, tj.:

- Klaster Przemysłowo-Naukowy „Ziemia Sanocka” z siedzibą w Sanoku,
- Klaster Podkarpackie Smaki,
- Klaster Jakości Życia „Kraina Podkarpacie”
- Klaster Naukowo-Przemysłowy SANOK

Liczba podmiotów zrzeszonych w klastrach w 2019 r.⁸	21
---	-----------

Bieszczadzki Klaster Edukacyjny zrzesza 4 podmioty, które objęte są oddziaływaniem *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad*. Spośród 53 członków Klastra Przemysłowo-Naukowy „Ziemia Sanocka” z siedzibą w Sanoku 13 objętych jest *PSRB* (w 2018 r. było 12 członków). W ramach Klastra Podkarpackie Smaki zrzeszonych jest 3 podmioty (z 60 członków) objęte *PSRB*. Nie uzyskano danych dotyczących liczby podmiotów zrzeszonych w ramach Klastra Jakości Życia „Kraina Podkarpacie”. W skład Klastra Naukowo – Przemysłowego SANOK wchodzi 24 członków w tym 1 objęty jest *PSRB*. W roku 2018, zgodnie z pozyskanymi danymi na terenie oddziaływania *PSRB* zrzeszonych w klastrach było 20 podmiotów.

⁸ Klustry z sektora turystycznego przedstawiono w Priorytecie Turystyka i rekreacja.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych działających w sektorze rolno-spożywczym (sekcja C – dział 10)

Wskaźnik pozwala na monitorowanie jednego z najważniejszych aspektów rozwoju sektora rolno-spożywczego wyrażającego się w liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w tym sektorze. Wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów działających w tym sektorze może być interpretowany jako rozwój tego sektora prowadzący zarazem do osiągnięcia celów priorytetu. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych działających w sektorze rolno-spożywczym (sekcja C – dział 10)			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	3	3	2
BIRCZA	2	3	3
CISNA	0	1	1
KOMAŃCZA	2	2	2
LESKO	7	6	6
OLSZANICA	2	2	2
SOLINA	2	1	1
USTRZYKI DOLNE	9	9	7
ZAGÓRZ	4	4	4
RAZEM	31	31	28

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano niewielkie zmiany wartości wskaźnika *Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych działających w sektorze rolno-spożywczym (sekcja C – dział 10)*. W 2018 roku w gminie Ustrzyki Dolne i gminie Baligród zaobserwowano jego niewielki spadek. W pozostałych gminach wysokość wskaźnika w porównaniu do lat poprzednich utrzymuje się na takim samym poziomie. Analizując liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych działających w innych sekcjach PKD 2007 w 2018 r. należy zwrócić uwagę, że spadek nastąpił również w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe), E (dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa), N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca), O (administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne), P (edukacja) oraz R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) na terenie objętym oddziaływaniem *PSRB*. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Liczba wspartych grup producentów rolnych oraz owoców i warzyw

Wskaźnik mierzy działania na rzecz podniesienia produktywności rolnictwa polegające na wsparciu grup producentów rolnych oraz owoców i warzyw. Przez grupy producenckie należy rozumieć podmioty prowadzące działalność na podstawie przepisów ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach. Przez wsparcie należy rozumieć przekazanie środków

finansowych na działania prowadzone przez grupy producentów rolnych oraz owoców i warzyw.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- liczba wspartych grup producentów rolnych oraz owoców i warzyw w okresie od 1 stycznia 2016 r.,
- liczba wspartych grup producentów rolnych oraz owoców i warzyw w roku sprawozdawczym.

Na podstawie sprawozdań składanych od 2016 roku przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wynika, że żadna grupa producentów rolnych oraz owoców i warzyw mająca swoją siedzibę na terenie gmin objętych Programem nie uzyskała wsparcia.

Wartość wsparcia udzielonego grupom producenckim

Wskaźnik mierzy działania na rzecz podniesienia produktywności rolnictwa polegające na wsparciu grup producentów rolnych oraz owoców i warzyw. W celu uzyskania bardziej pogłębionych informacji w zakresie funkcjonowania grup producenckich zasadne jest monitorowanie nie tylko liczby wspartych grup producentów, ale także kwoty udzielonego wsparcia.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- wartość wsparcia udzielonego grupom producentów rolnych oraz owoców i warzyw w okresie od 1 stycznia 2016 r.;
- wartość wsparcia udzielonego grupom producentów rolnych oraz owoców i warzyw w roku sprawozdawczym.

W związku z brakiem wsparcia udzielonego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa grupom producentów rolnych oraz owoców i warzyw od 2016 roku wskaźnik nie był realizowany.

Targowiska ogółem

Monitorowanie wskaźnika w ujęciu dynamicznym pozwala na uchwycenie zmian zachodzących w zakresie rozwoju targowisk. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Targowiska stałe ogółem [obiekty]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	1	1	1
BIRCZA	1	1	1
KOMAŃCZA	2	2	2
LESKO	1	1	1
LUTOWISKA	1	1	1
USTRZYKI DOLNE	2	2	2
ZAGÓRZ	1	1	1
RAZEM	9	9	9

W latach 2016 – 2018 wskaźnik *Targowiska ogółem* utrzymuje te same wartości. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Powierzchnia sprzedażowa targowisk

Monitorowanie wskaźnika w ujęciu dynamicznym pozwala na uchwycenie ewentualnych zmian zachodzących w zakresie rozwoju targowisk. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Powierzchnia sprzedażowa targowisk stałych [m2]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	600	600	600
BIRCZA	1 603	1 603	1 603
KOMAŃCZA	3 000	3 000	3 000
LESKO	4 476	4 476	4 476
LUTOWISKA	66	66	66
USTRZYKI DOLNE	3 620	3 620	3 620
ZAGÓRZ	106	106	106
RAZEM	13 471	13 471	13 471

W latach 2016 – 2018 wskaźnik *Powierzchnia sprzedażowa targowisk* nie uległ zmianie. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Stałe punkty sprzedaży drobnodetalicznej ogółem (na targowiskach)

Monitorowanie wskaźnika w ujęciu dynamicznym pozwala na uchwycenie ewentualnych zmian zachodzących w zakresie rozwoju targowisk. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Stałe punkty sprzedaży drobnodetalicznej ogółem (na targowiskach stałych) [obiekty]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
LESKO	10	10	10
LUTOWISKA	2	2	2
USTRZYKI DOLNE	69	69	69
ZAGÓRZ	11	11	11
RAZEM	92	92	92

W latach 2016 – 2018 wskaźnik *Stałe punkty sprzedaży drobnodetalicznej ogółem (na targowiskach)* nie uległ zmianie. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Wartość wsparcia udzielonego IOB

Wskaźnik pozwala na pomiar poziomu rozwoju przedsiębiorczości poprzez wsparcie kierowane do Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) posiadających swoją siedzibę na obszarze wdrażania *PSRB*. Na terenie oddziaływania *PSRB* zidentyfikowano dwie IOB:

- Bieszczadzkie Forum Europejskie w Lesku,
- Bieszczadzka Agencja Rozwoju Regionalnego w Ustrzykach Dolnych.

Według danych zgromadzonych w systemie teleinformatycznym SL 2014 Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB) posiadające swoją siedzibę na obszarze wdrażania *PSRB* w 2019 r. nie uzyskały wsparcia w postaci środków zewnętrznych.

PODSUMOWANIE PRIORYTETU PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Podsumowując priorytet „Przedsiębiorczość” należy stwierdzić, że wskaźniki potwierdzają stały rozwój przedsiębiorczości na obszarze *PSRB*. Potwierdzeniem jest wskaźnik „Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych” w 2019 r., który był większy niż na koniec 2018 r. Porównując sprawozdania składane przez gminy w latach 2016 – 2019 warto zwrócić uwagę na stały wzrost wskaźnika. Stale rosnąca ilość terenów inwestycyjnych świadczy o dużej atrakcyjności inwestycyjnej gmin objętych *PSRB*. Tereny inwestycyjne są przygotowywane, aby stymulować rozwój przedsiębiorczości i tworzyć nowe miejsca pracy, dzięki czemu podnosi się jakość życia mieszkańców. Wzrost wartości wskaźnika jest bardzo oczekiwany zwłaszcza w kontekście znacznego udziału terenów chronionych, które w istotny sposób ograniczają możliwości tworzenia terenów inwestycyjnych na obszarze JST objętych *PSRB*.

W roku 2019 odnotowano również wzrost liczby przedsiębiorstw, które uzyskały wsparcie w ramach programów: *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020*, *Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020*, *Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020*, *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*, *Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020*, *Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020*, zwiększeniu uległa również wartość wsparcia.

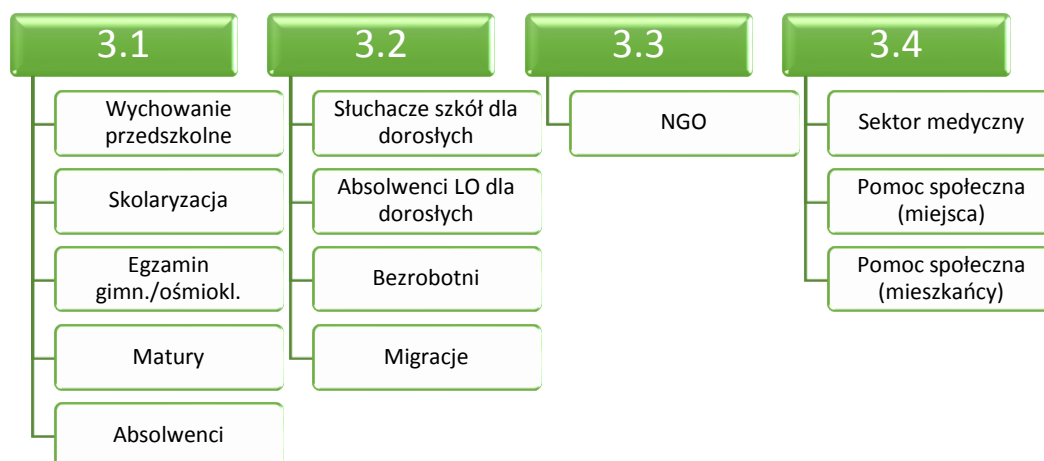
Wskaźnikami służącym do oceny sytuacji gospodarczej na terenie gmin *PSRB* są: „Podmioty (gospodarki narodowej) wpisane do rejestru REGON na 10 tys. Ludności” oraz „Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem”. Wszystkie gminy objęte Programem w roku 2019 odnotowały wzrost liczby zakładanych przedsiębiorstw oraz spadek liczby przedsiębiorstw likwidowanych. W porównaniu do roku 2018 zmniejszył się natomiast udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem oraz zmniejszyła się liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych działających w sektorze rolno-spożywczym (sekcja C – dział 10) .

Na stały rozwój przedsiębiorczości oraz poprawę sytuacji gospodarczej obszaru *PSRB* wskazuje wzrost wskaźnika „Dochody na 1 mieszkańca”. Największy wzrost tego wskaźnika w 2019 r. odnotowano w gminach Lutowiska oraz Ustrzyki Dolne.

Priorytet Kapitał ludzki i społeczny

Na potrzeby monitorowania priorytetu „Kapitał ludzki i społeczny” wyróżniono 13 wskaźników. Do działania 3.3 *Partnerstwo społeczne i aktywność obywatelska* przypisano tylko jeden wskaźnik, co z kolei wynika z relatywnie wąskiego zakresu tego działania.

Rysunek 3. Wskaźniki monitorujące priorytet „Kapitał ludzki i społeczny”

Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat

Zakres wskaźnika obejmuje liczbę dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w tym przedziale wiekowym. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat [osoba]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	594	683	689
BIRCZA	440	460	560
CISNA	628	979	1 000
CZARNA	392	533	542
KOMAŃCZA	583	613	651
LESKO	656	744	805
LUTOWISKA	1 056	973	696
OLSZANICA	633	736	805
SOLINA	791	732	778
TYRAWA WOŁOSKA	667	638	678
USTRZYKI DOLNE	728	823	800
ZAGÓRZ	739	764	729
ŚREDNIA	659	723	728

W latach 2016 – 2017 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat* w prawie wszystkich gminach objętych Programem. Największy wzrost wskaźnika zaobserwowano w gminie Ustrzyki Dolne, gminie

Czarna, gminie Cisna oraz gminie Lesko. W 2018 roku widoczny jest dalszy wzrost ww. wskaźnika w większości gmin, poza gminą Lutowiska w której nastąpił znaczny spadek wielkości wskaźnika *Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat*. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Współczynnik skolaryzacji (brutto) – na poziomie szkół podstawowych

Współczynnik skolaryzacji jest jednym z podstawowych wskaźników wykorzystywanych w badaniach z zakresu edukacji, gdyż wykształcenie stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom kapitału ludzkiego. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Współczynnik skolaryzacji {brutto}– na poziomie szkół podstawowych [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	83,98	85,58	81,71
BIRCZA	96,31	86,80	83,75
CISNA	110,98	112,90	114,29
CZARNA	82,01	77,06	73,80
KOMAŃCZA	81,37	81,53	81,19
LESKO	90,25	89,49	86,65
LUTOWISKA	94,21	94,07	91,45
OLSZANICA	84,76	85,80	87,67
SOLINA	97,52	94,34	92,89
TYRAWA WOŁOSKA	94,78	91,25	90,48
USTRZYKI DOLNE	90,67	90,02	91,04
ZAGÓRZ	88,24	85,24	86,63
ŚREDNIA	91,26	89,51	88,46

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano spadek wskaźnika *Współczynnik skolaryzacji (brutto) – na poziomie szkół podstawowych* w części gmin objętych *Programem*. Wzrost wskaźnika wystąpił w 2018 r. tylko w gminach: Cisna, Olszanica, Zagórz. Zmiana wskaźnika skolaryzacji może być powiązana z pobieraniem w niektórych szkołach nauki przez uczniów zamieszkujących na terenie innej gminy. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego/ośmioklasisty – różnica w stosunku do średniej wojewódzkiej

Wykształcenie stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom kapitału ludzkiego, dlatego zasadne jest poszukiwanie wskaźników pozwalających na określenie jakości prowadzonego kształcenia. Za jeden z podstawowych wyznaczników jakości kształcenia można uznać osiągnięte wyniki egzaminów gimnazjalnych i wyniki egzaminów ośmioklasisty (w związku ze zmianami wprowadzonymi w systemie edukacji polegającymi na likwidacji gimnazjów) w zakresie umiejętności matematycznych, które są kluczowymi w procesie nauczania. Pomiar wskaźnika jest prowadzony na podstawie danych dostępnych na stronie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie. Szczegółowe dane w tym zakresie dla roku sprawozdawczego przedstawione są w Tabelach 2 i 3.

Tabela nr 2. Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego z przedmiotu matematyka w 2019 roku w gminach objętych PSRB.

Zakres – Matematyka	
Gmina	Średni wynik [%]
BALIGRÓD	31
BIRCZA	39
CISNA	41
CZARNA	36
KOMAŃCZA	40
LESKO	39
LUTOWISKA	37
OLSZANICA	34
SOLINA	40
TYRAWA WOŁOSKA	29
USTRZYKI DOLNE	43
ZAGÓRZ	46
Średnia dla gmin PSRB	37,92
Średnia wojewódzka	44
Różnica	-6,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Tabela nr 3. Średnie wyniki z egzaminu ósmoklasisty z przedmiotu matematyka w 2019 roku w gminach objętych PSRB.

Zakres – Matematyka	
Gmina	Średni wynik [%]
BALIGRÓD	38
BIRCZA	32
CISNA	46
CZARNA	41
KOMAŃCZA	47
LESKO	40
LUTOWISKA	36
OLSZANICA	37
SOLINA	45
TYRAWA WOŁOSKA	52
USTRZYKI DOLNE	42
ZAGÓRZ	48
Średnia dla gmin PSRB	42
Średnia wojewódzka	46
Różnica	-4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

W 2019 roku zarówno średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego, jak i z egzaminu ósmoklasisty w zakresie matematyki w szkołach zlokalizowanych na terenie PSRB były niższe niż średnia

wyliczona na podstawie wyników egzaminów wszystkich szkół z terenu województwa podkarpackiego. W porównaniu do roku 2018 zwiększyła się różnica pomiędzy średnią dla gmin *PSRB* a średnią wojewódzką z egzaminu gimnazjalnego z wartości -3,94% w 2018 r. do wartości -6,08% w roku 2019. Przyczyną mogą być wieloaspektowe, w tym zmiany wprowadzone w systemie edukacji, polegające na likwidacji gimnazjów.

Zdawalność egzaminów maturalnych

W ramach Priorytetu istotne jest monitorowanie również zdawalności egzaminów maturalnych. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Zdawalność egzaminów maturalnych – szkoły ponadgimnazjalne zawodowe [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
LESKO	65,2	53,8	78,8
USTRZYKI DOLNE	25,0	40,0	23,5
Średnia dla gmin <i>PSRB</i>	45,1	46,9	51,2
Średnia wojewódzka	72,5	73,5	78,1
Różnica	-27,4	-26,6	-26,9

W 2017 roku zaobserwowano wzrost wskaźnika *Zdawalność egzaminów maturalnych – szkoły ponadgimnazjalne zawodowe* w gminie Ustrzyki Dolne w porównaniu do roku poprzedniego. W 2018 roku sytuacja jest odwrotna i wzrost zanotowano w gminie Lesko. Widoczna jest ujemna różnica pomiędzy średnią dla gmin *PSRB* a średnią wojewódzką. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Zdawalność egzaminów maturalnych – licea ogólnokształcące [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BIRCZA	-	-	42,1
LESKO	98,3	81,1	98,3
USTRZYKI DOLNE	95,9	94,9	100,0
Średnia dla gmin <i>PSRB</i>	97,1	88,0	80,1
Średnia wojewódzka	90,0	89,5	91,7
Różnica	7,1	-1,5	-11,6

W 2018 roku zaobserwowano wzrost wskaźnika *Zdawalność egzaminów maturalnych – licea ogólnokształcące* w gminie Ustrzyki Dolne i gminie Lesko w porównaniu do lat poprzednich. Na uwagę zasługuje, iż w 2018 r. zdawalność egzaminów maturalnych w liceum ogólnokształcącym w Ustrzykach Dolnych wyniosła 100%. Zauważalny jest również wzrost różnicy pomiędzy średnią zdawalnością egzaminów maturalnych (licea ogólnokształcące) dla gmin *PSRB* a średnią wojewódzką. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Udział absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w liczbie absolwentów ogółem (kolejno absolwenci zasadniczych szkół zawodowych/techników/liceów ogólnokształcących)

Wskaźnik służy do określenia struktury absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w podziale na absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów ogólnokształcących. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BIRCZA	-	-	-
LESKO	24,7	19,1	18,1
USTRZYKI DOLNE	11,6	9,6	7,0
ŚREDNIA	18,2	14,4	12,6

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano, iż wartość wskaźnika *Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych* uległ spadkowi zarówno dla gminy Lesko i Ustrzyki Dolne. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Udział absolwentów techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BIRCZA	-	-	-
LESKO	46,1	51,1	48,6
USTRZYKI DOLNE	20,5	16,3	32,0
ŚREDNIA	33,3	33,7	40,3

W 2018 r. widoczny jest znaczny wzrost udziału absolwentów techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w gminie Ustrzyki Dolne w porównaniu do lat poprzednich. Niewielki spadek wartości tego wskaźnika wystąpił natomiast w gminie Lesko. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Udział absolwentów liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BIRCZA	-	-	100,0
LESKO	29,2	29,8	33,3
USTRZYKI DOLNE	67,8	74,1	61,0
ŚREDNIA	48,5	51,9	64,8

W latach 2016 – 2018 zauważalna jest tendencja wzrostowa wartości wskaźnika *Udział absolwentów liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie absolwentów szkół*

ponadgimnazjalnych. Jedynym wyjątkiem jest gmina Ustrzyki Dolne, w której w 2018 r. odnotowano niewielki spadek wartości wskaźnika. Warto zwrócić uwagę na gminę Bircza, która w 2018 r. osiągnęła wartość 100%. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Słuchacze w ponadgimnazjalnych szkołach dla dorosłych według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013

Wskaźnik pozwala na uchwycenie jednego z aspektów zjawiska uczenia się przez całe życie. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Wskaźnik realizowany jest tylko w gminie Ustrzyki Dolne, gdzie w 2018 r. miał wartość 72 słuchaczy. W stosunku do 2016 r. – 63 słuchaczy, w 2017 r. nastąpił spadek wartości wskaźnika *Słuchacze w ponadgimnazjalnych szkołach dla dorosłych według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013* do 21 słuchaczy. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Liczba absolwentów liceów ogólnokształcących dla dorosłych

Wskaźnik pozwala na uchwycenie jednego z aspektów zjawiska uczenia się przez całe życie. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Na terenie oddziaływania programu *PSRB* jedynie w gminie Ustrzyki Dolne znajduje się liceum ogólnokształcące dla dorosłych które w 2016 r. ukończyło 22 absolwentów. W roku 2018 nie odnotowano absolwentów w gminie Ustrzyki Dolne. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (ogółem)

Zakres wskaźnika obejmuje stopę bezrobocia rejestrowanego w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Brak odpowiedniego wykształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy można uznać za jeden z głównych czynników utrudniających czy wręcz uniemożliwiających znalezienie pracy. Podejmowanie kształcenia stanowi jeden z głównych sposobów nabycia kwalifikacji oczekiwanych na rynku pracy. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym określa aktywność osób poszukujących pracy. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (ogółem) [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	13,8	11,2	11,7
BIRCZA	11,3	10,2	8,8
CISNA	18,0	15,5	13,3
CZARNA	12,1	10,2	8,6
KOMAŃCZA	7,8	6,3	6,4

LESKO	13,1	11,0	10,5
LUTOWISKA	15,0	11,3	9,9
OLSZANICA	14,2	11,8	11,6
SOLINA	15,7	14,0	13,0
TYRAWA WOŁOSKA	8,2	5,7	5,6
USTRZYKI DOLNE	10,3	9,0	8,2
ZAGÓRZ	6,6	5,1	5,2
ŚREDNIA	12,2	10,1	9,4

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano spadek wskaźnika *Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (ogółem)* we wszystkich gminach objętych Programem. Oznacza to pozytywny trend na rynku pracy. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Trend potwierdza również wskaźnik *Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]*, monitorowany na poziomie powiatu. W latach 2016 – 2019 wskaźnik wskazuje na spadek stopy bezrobocia rejestrowanego zarówno dla całego województwa, jak również dla powiatów objętych PSRB.

Stopa bezrobocia rejestrowanego [%] ⁹				
POWIAT	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
BIESZCZADZKI	17,8	16,2	14,0	13,4
LESKI	19,4	17,5	16,1	15,2
ŚREDNIA	18,6	16,9	15,1	14,3
ŚREDNIA DLA WOJEWÓDZTWA	12,2	10,4	9,0	8,1

Wskaźnik *Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]* oznacza udział bezrobotnych, zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy wśród osób aktywnych zawodowo. Dane zostały opracowane na podstawie informacji miesięcznych o sytuacji na rynku pracy przygotowywanych przez Wojewódzki urząd Pracy w Rzeszowie. Ze względu na fakt, iż dane dotyczą powiatów, analizie poddano dwa powiaty, których gminy należą do PSRB.

Saldo migracji na 1000 osób (ogółem)

Monitorowanie salda migracji odgrywa bardzo istotną rolę nie tylko w kontekście osiągnięcia celów priorytetu Kapitał ludzki i społeczny, ale przede wszystkim w aspekcie osiągnięcia celów Programu. Celem PSRB jest wzrost poziomu i warunków życia mieszkańców. Wskaźnik ma charakter horyzontalny. Saldo migracji to stosunek liczby osób emigrujących z danego obszaru w porównaniu do osób imigrujących. Dodatnie saldo migracji świadczy o sile przyciągania danego obszaru przeważającej nad siłą wypychania. Z kolei ujemne saldo migracji, czyli przewaga liczby osób emigrujących z danego obszaru w porównaniu do osób imigrujących świadczy o przewadze sił wypychania nad siłami przyciągania. Ujemne saldo migracji świadczy o tym, iż w ocenie mieszkańców poziom i warunki życia gdzie indziej są korzystniejsze i następuje emigracja z dotychczas zamieszkiwanego obszaru. Ujemne saldo migracji bezpośrednio skutkuje obniżeniem jakości kapitału ludzkiego. W odniesieniu do obszarów

⁹ Źródło: <https://wuprzeszow.praca.gov.pl/>.

stabo rozwiniętych o peryferyjnym położeniu wyzwanie stanowi nie tyle dążenie do zapewnienia dodatniego salda migracji, ale dążenie do zahamowania lub chociaż zmniejszenia zjawiska ujemnego salda. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Saldo migracji na pobyt stały na 1000 osób (ogółem) [osoba]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	- 0,6	- 7,2	7,9
BIRCZA	- 6,2	- 6,8	-9,7
CISNA	- 2,8	- 5,1	6,3
CZARNA	- 0,8	- 7,2	- 4,1
KOMAŃCZA	- 6,9	- 7,3	- 6,9
LESKO	- 2,2	- 4,8	- 3,8
LUTOWISKA	-14,9	- 10,6	2,9
OLSZANICA	- 4,2	- 4,6	- 8,3
SOLINA	- 0,6	- 2,6	3,0
TYRAWA WOŁOSKA	- 4,6	- 3,5	7,1
USTRZYKI DOLNE	- 4,2	- 4,7	- 4,1
ZAGÓRZ	- 1,5	- 1,1	0,8
ŚREDNIA	- 2,7	- 3,8	- 0,7

W roku 2016 i 2017 zaobserwowano ujemne saldo migracji w gminach objętych *Programem*. W 2018 roku widoczny jest znaczny spadek liczby osób opuszczających tereny objęte *PSRB* z równoczesnym wzrostem liczby osób imigrujących z innych terenów. Największy wzrost wskaźnika *Saldo migracji na pobyt stały na 1000 osób (ogółem)* zanotowano w gminach: Lutowiska, Baligród oraz Cisna. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

W kontekście wzmocnienia kapitału społecznego bardzo istotną rolę odgrywają fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne. Dlatego w ramach priorytetu „Kapitał ludzki i społeczny” wskaźnik monitorowany jest w ujęciu dynamicznym. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	44	51	54
BIRCZA	55	54	56
CISNA	119	126	95
CZARNA	71	74	71
KOMAŃCZA	41	41	45
LESKO	49	49	45

LUTOWISKA	110	106	105
OLSZANICA	50	54	51
SOLINA	49	51	54
TYRAWA WOŁOSKA	40	41	45
USTRZYKI DOLNE	60	63	67
ZAGÓRZ	34	37	37
ŚREDNIA	60	62	60

W roku 2016 i 2017 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców* w gminach objętych *Programem*. W 2018 dalej następował umiarkowany wzrost w większości gmin objętych *Programem*. Niewielki spadek wartości wskaźnika *Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców* wystąpił w gminach: Czarna, Lutowiska, Cisna oraz Lesko. Pomimo tego, w gminie Lutowiska notowana jest największa wartość tego wskaźnika. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem

W zakres priorytetu „Kapitał ludzki i społeczny” wpisane zostało wsparcie z zakresu poprawy dostępności i jakości usług społecznych (działanie 3.4). W kontekście świadczenia usług społecznych ważną rolę odgrywają podmioty sektora medycznego. Dlatego w tym obszarze monitorowany jest potencjał w zakresie powstawania podmiotów sektora medycznego prowadzone za pomocą wskaźnika udziału nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	0,00	2,13	0,00
BIRCZA	2,94	2,08	0,00
CISNA	0,00	7,32	0,00
KOMAŃCZA	3,13	3,57	0,00
LESKO	0,00	7,69	3,25
LUTOWISKA	0,00	0,00	2,86
OLSZANICA	6,67	3,45	1,89
SOLINA	1,35	0,00	1,18
TYRAWA WOŁOSKA	8,33	16,67	0,00
USTRZYKI DOLNE	3,20	5,22	5,99
ZAGÓRZ	0,00	0,00	1,90
ŚREDNIA	2,14	4,01	1,55

W latach 2016 – 2017 zaobserwowano wzrost wskaźnika *Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem* w większości gmin objętych *Programem*. W 2018 r. nastąpił jednak wyraźny spadek wartości

wskaźnika w prawie wszystkich gminach objętych *Programem*. Jedynie w gminie Ustrzyki Dolne, Solina, Zagórz i Lutowiska zanotowano wzrost wskaźnika. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej

Dzięki wskaźnikowi możliwe jest dokonanie analizy poprawy jakości i dostępności usług społecznych w oparciu o liczbę placówek stacjonarnej pomocy społecznej, ale także ich pojemności (capacity). Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS – z poziomu gmin.

Miejsca (łącznie z filiami) w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
LESKO	58	58	20
USTRZYKI DOLNE	146	146	146
ZAGÓRZ	41	41	41
RAZEM	245	245	207

W latach 2016 – 2017 nie zaobserwowano zmian wartości wskaźnika w gminach objętych *Programem*. W 2018 r. wartość wskaźnika uległa zmianie jedynie dla gminy Lesko i spadła do 20 miejsc. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Mieszkańcy placówek stacjonarnej pomocy społecznej

Wskaźnik ten stanowi uzupełnienie wskaźnika dotyczącego liczby miejsc stacjonarnej pomocy społecznej pozwalając na uchwycenie stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie usług stacjonarnej pomocy społecznej. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Mieszkańcy [łącznie z filiami] placówek stacjonarnej pomocy społecznej [osoba]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
LESKO	6	6	8
USTRZYKI DOLNE	145	145	145
ZAGÓRZ	41	41	40
RAZEM	192	192	193

W latach 2016 – 2017 nie zaobserwowano zmian wartości wskaźnika *Mieszkańcy placówek stacjonarnej pomocy społecznej* w gminach objętych *Programem*. W 2018 r. wartość wskaźnika uległa nieznacznym wahaniom, nastąpił wzrost o 2 osoby w gminie Lesko i spadek o 1 osobę w gminie Zagórz. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

PODSUMOWANIE PRIORYTETU KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

Wykształcenie stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom kapitału ludzkiego. Podsumowując priorytet „Kapitał społeczny i ludzki” należy zatem zwrócić uwagę na występującą tendencję wzrostową wskaźnika „*Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat*” w latach 2016 – 2018 i niewielki spadek w wartości wskaźnika „*Współczynnik skolaryzacji na poziomie szkół podstawowych*”.

Na dalszym etapie edukacji w celu określenia jakości kształcenia należy odnieść się do wskaźnika „*Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego/ośmioklasisty – różnica w stosunku do średniej wojewódzkiej*”. Analiza danych uzyskanych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie wskazuje na zwiększenie się ujemnej różnicy pomiędzy wynikami obliczonymi dla gmin objętych *PSRB* a średnimi wynikami na poziomie województwa w latach 2018 i 2019.

W 2019 r. widoczny jest wzrost (o 4,3%) zdawalności egzaminów maturalnych w szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych oraz w liceach ogólnokształcących. Najwyższą zdawalność egzaminów maturalnych – 100% zanotowano w gminie Ustrzyki Dolne.

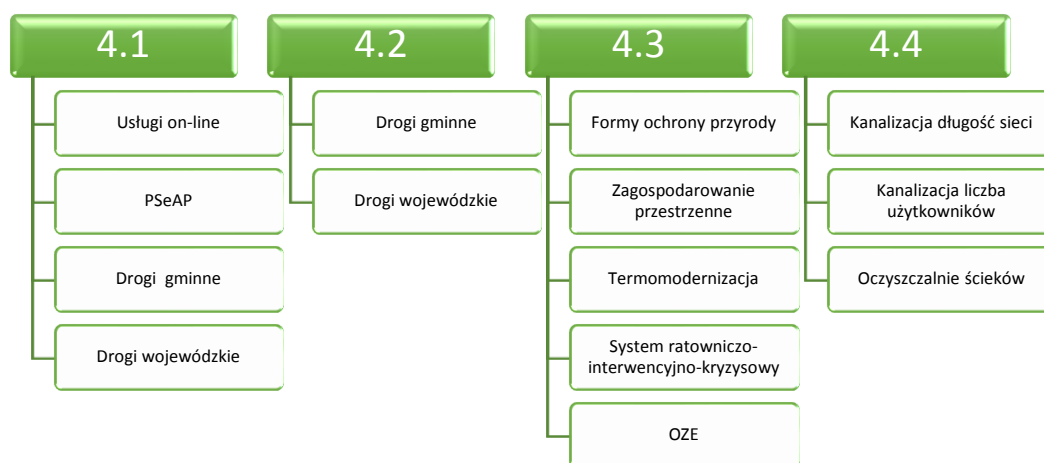
Dane dotyczące salda migracji w 2018 r. pozyskane z Banku Danych Lokalnych GUS wskazują na wyraźny spadek liczby osób opuszczających tereny objęte *PSRB* oraz wzrost liczby osób imigrujących no nich. Wartość wskaźnika *Saldo migracji na pobyt stały na 1000 osób (ogółem)* zbliża się do wartości dodatniej (- 0,7 w 2018 r.). Widoczna jest zatem znaczna różnica wartości wskaźnika w stosunku do roku 2017 (- 3,8). Przytoczone dane potwierdzają zasadność i efektywność *PSRB*.

Analizując priorytet i realizację jego celów podkreślenia wymaga spadek w latach 2016 – 2018 udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (2016 r. 12,2%, 2017 r. 10,1%, 2018 r. 9,4%). Trend widoczny jest również w ujęciu powiatowym. Wartości wskaźników wskazują na realizację celu głównego *PSRB* tj. wzrost poziomu jakości i warunków życia mieszkańców poprzez poprawę dostępu do miejsc pracy i usług.

Priorytet Infrastruktura służąca poprawie dostępności i ochronie środowiska

Na potrzeby monitorowania priorytetu „Infrastruktura służąca poprawie dostępności i ochronie środowiska” wyróżniono 12 wskaźników, przy czym wskaźniki dotyczące dróg przypisano zarówno do działania 4.1 Poprawa dostępności przestrzennej i cyfrowej oraz działanie 4.2 Wykorzystanie transgranicznej infrastruktury komunikacyjnej w ruchu lokalnym i turystycznym.

Rysunek 4. Wskaźniki monitorujące priorytet „Infrastruktura służąca poprawie dostępności i ochronie środowiska”

Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3

W ramach wskaźnika monitorowane są usługi publiczne udostępnione on-line przez gminy o stopniu dojrzałości co najmniej 3, zgodnie z przyjętą przez Komisję Europejską skalą dojrzałości e-usług publicznych. Poziom 3 polega na interakcji dwustronnej, tzn. formularze dostępne są on-line, istnieje możliwość zainicjowania sprawy drogą elektroniczną poprzez interaktywne wypełnienie i przesłanie dokumentów elektronicznych do jednostki administracji publicznej.

Wskaźnik służy do pomiaru zjawiska rozwoju społeczeństwa informacyjnego poprzez wzrost dostępności usług administracji publicznej udostępnianych drogą on-line. W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- liczba usług publicznych udostępnianych przez gminę drogą on-line przed 1 stycznia 2016 r.;
- liczba nowych usług publicznych udostępnionych przez gminę drogą on-line po 1 stycznia 2016 r.;
- liczba nowych usług publicznych udostępnionych przez gminę drogą on-line w 2018 roku;
- liczba nowych usług publicznych planowanych do udostępnienia drogą on-line przez gminę do 2020 r.

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Liczba usług publicznych udostępnianych przez gminę drogą on-line przed 1 stycznia 2016 r.	12
---	-----------

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Lesko – 1, Lutowiska – 5, Olszanica – 4, Solina – 1, Tyrawa Wołoska – 1.

Liczba nowych usług publicznych udostępnionych przez gminę drogą on-line po 1 stycznia 2016 r.	51
---	-----------

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Bircza – 4, Czarna – 3, Lutowiska – 16, Olszanica – 6, Solina – 18, Tyrawa Wołoska – 4.

Liczba nowych usług publicznych udostępnionych przez gminę drogą on-line w 2019 r.	6
---	----------

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Solina – 2, Tyrawa Wołoska 1, Zagórz – 3.

Liczba nowych usług publicznych planowanych do udostępnienia drogą on-line przez gminę do 2020 r.	35
--	-----------

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Bircza – 8, Czarna – 2, Olszanica – 3, Tyrawa Wołoska – 2, Zagórz – 20.

Należy zwrócić uwagę na wysoką wartość wskaźnika udostępnionych usług oraz plany gmin w udostępnianiu nowych usług on-line. W zestawieniu wyróżnia się gmina Solina, która udostępniła już 18 usług on – line i gmina Zagórz, która planuje do 2020 r. udostępnić 20 usług on – line. Dostępność usług on-line determinuje wzrost jakości życia mieszkańców a także wzrost spójności wewnątrzregionalnej.

Liczba usług świadczonych on-line przez gminy w ramach Podkarpackiego Systemu e-Administracji Publicznej (PSeAP)

Wskaźnik służy do pomiaru zjawiska rozwoju społeczeństwa informacyjnego poprzez wzrost dostępności usług administracji publicznej udostępnianych drogą on-line. W ramach wskaźnika mierzona jest suma usług publicznych udostępnionych w ramach PSeAP przez gminy objęte zakresem terytorialnym *PSRB*. W celu zapewnienia rzetelności wyników, pomiar prowadzony jest wg danych na dzień 31 grudnia danego roku sprawozdawczego na podstawie informacji dostępnych na stronie PSeAP: <https://pseap.podkarpackie.pl> . Wykaz gmin świadczących usługi w ramach Podkarpackiego Systemu e-Administracji Publicznej został przedstawiony w tabeli nr 4.

Tabela nr 4. Wykaz gmin świadczących usługi w ramach Podkarpackiego Systemu e-Administracji Publicznej w 2019 r.

GMINA	Liczba świadczonych usług
Baligród	4
Bircza	4
Cisna	1
Czarna	3
Komańcza	70
Lesko	5
Lutowiska	14
Olszanica	7
Solina	25
Tyrawa Wołoska	19
Ustrzyki Dolne	22
Zagórz	33
SUMA	207

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych dostępnych na stronie <https://pseap.podkarpackie.pl>.

W ramach Projektu PSeAP w województwie podkarpackim wdrożono w 157 urzędach, system elektronicznego obiegu dokumentów, który wprowadza jednolite tryby załatwiania spraw, wspomaga pracę pracowników administracji samorządowej, świadczących usługi dla mieszkańców województwa podkarpackiego. Co ważne, wszystkie gminy uczestniczące w realizacji *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad* świadczą usługi on-line w ramach Podkarpackiego Systemu e-Administracji Publicznej. Wśród bieszczadzkich gmin istnieje duża rozpiętość w liczbie świadczonych usług. Najwięcej świadczy ich gmina Komańcza (70), a najmniej gmina Cisna (1). W roku 2018 świadczona była taka sama liczba usług w ramach Podkarpackiego Systemu e-Administracji Publicznej¹⁰.

Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg gminnych

Przyjmując znaczenie zawarte w ustawie o drogach publicznych, drogi gminne można zdefiniować jako drogi o znaczeniu lokalnym niezaliczone do innych kategorii, stanowiące uzupełniającą sieć dróg służących miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych, zaliczone do kategorii dróg gminnych w drodze uchwały rady gminy po zasięgnięciu opinii właściwego zarządu powiatu o przebiegu ustalonym w drodze uchwały rady gminy.

W ramach wskaźnika mierzona jest suma długości przebudowanych lub zmodernizowanych dróg gminnych. Jako modernizację lub przebudowę należy rozumieć naprawę/przebudowę przyczyniającą się do podniesienia standardu drogi. Wskaźnik uwzględnia zarówno kilometry dróg przebudowanych z Funduszy Europejskich, środków własnych gmin, jak i funduszy celowych, np. powodziowych.

¹⁰ Sprawozdanie roczne z realizacji PSRB w 2018 r.

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w PSRB uzyskano następujące dane:

Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg gminnych w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	95,53 km
--	-----------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Baligród – 2,70 km, Bircza – 12,91 km, Cisna – 4,14 km, Czarna - 3,14 km, Komańcza - 1,66 km, Lesko - 10,16 km, Lutowiska - 5,03 km, Olszanica – 9,13 km, Solina – 3,09 km, Tyrawa Wołoska – 3,16 km, Ustrzyki Dolne – 21,02 km, Zagórz – 19,39 km.

Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg gminnych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.	14,28 km
--	-----------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Baligród - 0,47 km, Bircza – 0,34 km, Cisna – 0,98 km, Czarna – 1 km, Lesko – 2,23 km, Olszanica – 1,62 km, Solina – 0,83 km, Tyrawa Wołoska – 1,12 km, Ustrzyki Dolne – 3,89 km, Zagórz - 1,8 km.

Całkowita długość dróg gminnych znajdujących się na terenie gminy wg stanu na 31 grudnia 2019 r.	1 448,83 km
---	--------------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Baligród – 14 km, Bircza - 48,8 km, Cisna – 11,73 km, Czarna – 76,9 km, Komańcza – 16, Lesko – 126,99 km, Lutowiska – 11,8 km, Olszanica 180 km, Solina – 30,96 km, Tyrawa Wołoska – 162 km, Ustrzyki Dolne – 637,83 km, Zagórz – 131,82 km. Całkowita długość dróg gminnych znajdujących się na terenie gminy wg stanu na 31 grudnia 2018 r. wynosiła 1 442,56 km. W 2019 r. wskaźnik wzrósł w gminie Cisna – 0,98 km oraz gminie Zagórz – 5,28 km¹¹. Właściwa sieć drogowa pozwala na efektywną dyfuzję procesów rozwojowych.

Całkowita długość dróg gminnych planowanych do przebudowy lub modernizacji do 2020 r. (bez uwzględnienia dotychczas przebudowanych lub zmodernizowanych dróg gminnych)	24,97 km
---	-----------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane przedstawione przez następujące gminy: Baligród – 0,5 km, Bircza – 3,24 km, Cisna – 0,63 km, Czarna – 0,99 km, Komańcza – 1,37 km, Lesko – 3,74 km, Olszanica – 1,5 km, Solina – 1,2 km, Tyrawa Wołoska – 3km, Ustrzyki Dolne – 2,8 km, Zagórz – 6.

Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich

Przyjmując znaczenie zawarte w ustawie o drogach publicznych, drogi wojewódzkie można zdefiniować jako drogi inne niż drogi krajowe stanowiące połączenia między miastami lub mające znaczenie dla województwa, zaliczone do kategorii dróg wojewódzkich w drodze

¹¹ Sprawozdanie roczne z realizacji PSRB w 2018 r.

uchwały sejmiku województwa w porozumieniu z ministrami ds. transportu oraz obrony narodowej.

W ramach wskaźnika monitorowana jest suma długości przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich. Jako modernizację lub przebudowę nie należy rozumieć rutynowego utrzymania drogi, czyli również napraw nie przyczyniających się do podniesienia standardu drogi, lecz jedynie do przywrócenia stanu wyjściowego.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2018 r.,
- długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich w roku sprawozdawczym,
- całkowita długość dróg wojewódzkich planowanych do przebudowy lub modernizacji do 2020 r. (bez uwzględnienia dotychczas przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich).

Na podstawie informacji przygotowanych przez Departament Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego UMWP uzyskano następujące dane.

Długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	2,28 km
--	----------------

Na wartość wskaźnika w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r. wpływ miały inwestycje zrealizowane na terenie następujących gmin: Solina – 1477 m, Komańcza - 798 m.

Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich w 2019 roku	0
---	----------

Zgodnie z informacją Departamentu Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego UMWP w 2019 r. żadna z dróg wojewódzkich na obszarze *PSRB* nie została poddana przebudowie lub modernizacji.

Całkowita długość dróg wojewódzkich planowanych do przebudowy lub modernizacji do 2020 r. (bez uwzględnienia dotychczas przebudowanych lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich)	Brak danych
---	--------------------

Z informacji pozyskanych z Departamentu Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego UMWP wynika, że na podstawie budżetu Województwa - Uchwała Nr XVII/268/19 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie uchwalenia budżetu Województwa Podkarpackiego na 2020 r. zaplanowano inwestycje o wartości 13 217 042,03 zł, które realizowane będą m.in. na drogach wojewódzkich nr 893, nr 894, nr 896 oraz nr 897. Ponadto będą realizowane inwestycje związane z rozbudową sieci turystycznych tras rowerowych na terenie Bieszczad i włączenie ich do szlaku rowerowego Green Velo. Wartość

szacunkowa projektu wynosi 5 555 500,00 zł, dotacja Ministra FliR: 4 999 950,00 zł, z kolei wkład własny JST: 555 550,00 zł¹². W ramach zadania zaplanowano m. in. budowę zatok, chodników, dodatkowych pasów wyłączenia i włączenia, punktów widokowych, miejsc odpoczynku, miejsc postojowych, przebudowę skrzyżowań, budowę parkingu z możliwością kontroli i ważenia pojazdów ciężarowych

Liczba utworzonych form ochrony przyrody

Wskaźnik służy do pomiaru działań o kluczowym znaczeniu dla zapewnienia utrzymania walorów środowiskowych oraz krajobrazowych. Przez formę ochrony przyrody należy rozumieć obiekty zaewidencjonowane w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody.

Liczba utworzonych form ochrony przyrody od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r.	10
--	----

W 2019 roku do Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody zostało wpisanych 10 nowych form ochrony przyrody na terenie gmin objętych oddziaływaniem *PSRB*. Wszystkie nowo zarejestrowane w 2019 roku formy ochrony przyrody to pomniki przyrody i znajdują się na terenie gminy Ustrzyki Dolne (Gabriella - Jodła pospolita, Tristan - Dąb szypułkowy, Dominic - Dąb szypułkowy, Alexis - Lipa drobnolistna, Brian - Dąb szypułkowy, Claudia - Lipa drobnolistna, Camila - Jodła pospolita, Rose - Lipa drobnolistna, Lily - Lipa drobnolistna, Sokolinka - Brzoza brodawkowata). W roku 2018 nie zaewidencjonowano nowym form ochrony przyrody na terenie objętym *PSRB*, natomiast w 2017 r. było ich 9.

Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji

W ramach wskaźnika monitorowana jest liczba obiektów użyteczności publicznej będących własnością lub zarządzanych przez gminy bądź jednostki podległe poddane termomodernizacji. W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji od początku wdrażania RPO WP 2014-2020;
- liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji w roku sprawozdawczym;
- liczba obiektów użyteczności publicznej planowana do termomodernizacji do końca 2020 r. (z wyłączeniem dotychczas termomodernizowanych obiektów).

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Liczba obiektów poddanych termomodernizacji od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	28
---	----

¹² Prezentowane kwoty, to wartości szacunkowe, które w trakcie realizacji mogą ulec zmianie.

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Czarna – 1, Olszanica – 3, Solina – 7, Ustrzyki Dolne – 6, Zagórz – 6, Lesko – 4, Cisna – 1.

Liczba obiektów poddanych termomodernizacji od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.	1
--	----------

W 2019 r. jedynie gmina Czarna wskazała na 1 obiekt poddany termomodernizacji. W 2018 r. termomodernizacji poddano 4 obiekty.

Liczba obiektów użyteczności publicznej planowana do termomodernizacji do końca 2020 r. (z wyłączeniem dotychczas termomodernizowanych obiektów)	8
---	----------

Na realizację wskaźnika wpływ miały wartości zadeklarowane przez następujące gminy: Baligród – 2, Czarna – 1, Lesko – 1, Olszanica – 2, Ustrzyki Dolne – 2. W sprawozdaniu rocznym z realizacji *PSRB* w 2018 r. wykazano wartość wskaźnika: Solina – 1, Zagórz – 3. W 2019 r. gminy wykazały wartości 0 dla tego wskaźnika.

Liczba gospodarstw domowych wyposażonych w instalacje odnawialnych źródeł energii

W ramach wskaźnika monitorowana jest liczba gospodarstw domowych znajdujących się na terenie gminy wyposażonych w latach 2016-2020 w ramach tzw. projektów parasolowych w instalacje odnawialnych źródeł energii (źródło finansowania RPO WP 2014 – 2020).

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w *PSRB* uzyskano następujące dane:

Liczba gospodarstw domowych wyposażonych w instalacje odnawialnych źródeł energii	1 532
--	--------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane zadeklarowane przez następujące gminy: Baligród – 64, Cisna – 59, Lesko – 245, Olszanica – 178, Solina – 182, Ustrzyki Dolne – 269, Zagórz – 535. W 2018 r. w instalacje odnawialnych źródeł energii wyposażonych było 270 gospodarstw domowych. Widoczny jest zatem wyraźny wzrost wskaźnika w roku 2019.

Wartość wsparcia udzielonego placówkom funkcjonującym w ramach systemu ratowniczo-interwencyjno-kryzysowego

Wskaźnik służy do określenia ilości nakładów poniesionych na rzecz wsparcia udzielonego placówkom funkcjonującym w ramach systemu ratowniczo-interwencyjno-kryzysowego. Jako wsparcie należy rozumieć dofinansowanie inwestycji w infrastrukturę lub wyposażenie.

W odniesieniu do wskaźnika monitorowane są następujące wartości:

- wartość wsparcia udzielonego od 2016 r.;
- wartość wsparcia udzielonego w roku sprawozdawczym;

- wartość wsparcia planowana do udzielenia placówkom funkcjonującym w ramach systemu ratowniczo – interwencyjno – kryzysowego do 31 grudnia 2020 r.;

W ramach wartości wskaźnika uwzględnione jest wsparcie udzielone ze środków własnych gmin oraz w formie dotacji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Na podstawie sprawozdań przygotowanych przez gminy uczestniczące w PSRB uzyskano następujące dane:

Wartość wsparcia udzielonego placówkom funkcjonującym w ramach systemu ratowniczo-interwencyjno-kryzysowego od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2019 r.	4 247 449,35 zł
--	------------------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane zadeklarowane przez następujące gminy: Baligród – 337 631,75 zł, Bircza – 19 225,91 zł, Czarna – 35 858 zł, Lesko – 169 674,56 zł, Olszanica – 198 134 zł, Solina – 655 280 zł, Tyrawa Wołoska – 194 551,52 zł, Ustrzyki Dolne – 1 649 665,76 zł, Zagórz – 987 427,85 zł.

Wartość wsparcia udzielonego placówkom funkcjonującym w ramach systemu ratowniczo-interwencyjno-kryzysowego od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.	1 132 791,23 zł
--	------------------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane zadeklarowane przez następujące gminy: Baligród – 77 900 zł, Bircza – 190 850 zł, Czarna – 11 600 zł, Lesko – 100 464,56 zł, Olszanica – 51 200 zł, Tyrawa Wołoska – 69 628,12 zł, Ustrzyki Dolne – 576 248,55 zł, Zagórz – 54 900 zł.

Wartość wsparcia planowana do udzielenia placówkom funkcjonującym w ramach systemu ratowniczo-interwencyjno-kryzysowego do 31 grudnia 2020 r.	2 028 160 zł
--	---------------------

Na wartość wskaźnika wpływ miały dane zadeklarowane przez następujące gminy: Baligród – 70 000 zł, Bircza – 239 880,12 zł, Czarna – 9 500 zł, Lesko – 40 000 zł, Lutowiska – 272 840,25 zł, Olszanica – 50 000 zł, Solina – 350 000 zł, Tyrawa Wołoska – 10 622,71 zł, Ustrzyki Dolne – 581 800 zł, Zagórz – 403 517 zł.

Podkreślić należy także, iż Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie w 2019 r. udzielił 8 dotacji o łącznej wartości 132 054,57 zł na doposażenie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w celu zwiększenia potencjału ratowniczego do przeciwdziałania zagrożeniom i zwalczania skutków powodzi. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 5.

Tabela nr 5. Wsparcie udzielone przez WFOŚiGW placówkom funkcjonującym w ramach systemu ratowniczo – interwencyjno – kryzysowego

LP	Nazwa podmiotu	Obszar	Forma wsparcia	Kwota[zł]	Nazwa zadania
1.	Ochotnicza Straż Pożarna w Czarnej	Czarna	Umowa dotacji	13 770,00	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Czarna Górna celem zwiększenia potencjału technicznego
2.	Ochotnicza Straż Pożarna w Lutowiskach	Lutowiska	Umowa dotacji	15 000,00	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Lutowiska celem zwiększenia potencjału technicznego
3.	Ochotnicza Straż Pożarna w Łodynie	Ustrzyki Dolne	Umowa dotacji	19 800,00	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Łodyna celem zwiększenia potencjału technicznego
4.	Ochotnicza Straż Pożarna w Hołuczkowie	Tyrawa Wołoska	Umowa dotacji	19 798,00	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Hołuczków celem zwiększenia potencjału technicznego
5.	Ochotnicza Straż Pożarna w Rozpuciu	Tyrawa Wołoska	Umowa dotacji	15 000,00	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Rozpucie celem zwiększenia potencjału technicznego
6.	Ochotnicza Straż Pożarna w Siemuszowej	Tyrawa Wołoska	Umowa dotacji	13 000,00	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Siemuszowa celem zwiększenia potencjału technicznego
7.	Ochotnicza Straż Pożarna w Zagórz	Zagórz	Umowa dotacji	18 683,10	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Zagórz celem zwiększenia potencjału technicznego
8.	Ochotnicza Straż Pożarna w Średniej Wsi	Lesko	Umowa dotacji	17 003,47	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Średnia Wieś celem zwiększenia potencjału technicznego
RAZEM				132 054,57 zł	

Źródło: Dane dostarczone przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy

Wskaźnik służy do określenia stopnia pokrycia powierzchni gmin obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	0,2	0,2	0,2
BIRCZA	0,3	0,3	0,3
CISNA	2,7	2,7	2,7
CZARNA	0,6	0,6	0,6
KOMAŃCZA	0,3	0,4	0,4
LESKO	4,2	4,2	4,2
LUTOWISKA	1,5	1,5	1,5
OLSZANICA	0,2	0,2	0,2
SOLINA	8,0	8,0	8,4
TYRAWA WOŁOSKA	0,3	0,3	0,3
USTRZYKI DOLNE	2,5	2,5	2,5
ZAGÓRZ	4,4	4,6	4,6
ŚREDNIA	2,1	2,1	2,2

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano niewielkie zmiany wartości w gminach objętych *Programem*. W roku 2018 niewielki wzrost nastąpił w gminie Solina. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej

W kontekście zapewnienia odpowiedniego stanu środowiska w szczególności w kontekście zapewnienia odpowiedniej jakości wód bardzo ważną rolę odgrywa zapewnienie efektywnej sieci kanalizacyjnej. Dlatego w ramach *Programu* monitorowana jest długość czynnej sieci kanalizacyjnej. Cyklicznie prowadzony monitoring w tym zakresie pozwala na uchwycenie ewentualnych zmian na obszarze gmin objętych zakresem terytorialnym *Programu*. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	17,8	17,8	17,8
BIRCZA	45,1	45,1	45,1
CISNA	15,6	15,8	16,0

CZARNA	4,1	4,1	4,1
KOMAŃCZA	22,3	20,7	20,7
LESKO	118,6	118,6	118,6
LUTOWISKA	20,5	20,5	20,5
OLSZANICA	2,2	2,2	2,2
SOLINA	48,0	48,0	48,0
TYRAWA WOŁOSKA	4,4	4,4	4,4
USTRZYKI DOLNE	21,6	22,3	26,3
ZAGÓRZ	127,7	130,2	137,2
RAZEM	447,9	449,7	460,9

W latach 2016 – 2018 zaobserwowano niewielki wzrost wskaźnika *Długość czynnej sieci kanalizacyjnej* we wszystkich gminach objętych *Programem*. Największy wzrost wskaźnika zaobserwowano w gminie Ustrzyki Dolne oraz gminie Zagórz. Zatem nadal należy kierować wsparcie na ten obszar. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Korzystający z instalacji (sieci kanalizacyjnej) w % ogółu ludności

W kontekście celów priorytetu „Infrastruktura służąca poprawie dostępności i ochronie środowiska” kluczowe znaczenie posiada nie tylko długość czynnej sieci kanalizacyjnej, ale przede wszystkim korzystanie z niej przez mieszkańców. Osiągnięcie celów w zakresie zapewnienia odpowiedniej czystości wody jest możliwe przy zapewnieniu wysokiego odsetka skanalizowania gminy. Dlatego w powiązaniu z analizą wskaźnika długości czynnej sieci kanalizacyjnej zasadne jest monitorowanie odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Korzystający z-sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności [%]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	34,8	32	31,1
BIRCZA	34,6	33,3	33,6
CISNA	54,7	54,8	54,8
CZARNA	22,3	21	22,5
KOMAŃCZA	50,9	48,3	48,3
LESKO	71,6	71,7	71,7
LUTOWISKA	70,9	70,5	69,6
OLSZANICA	9,7	9,4	9,6
SOLINA	57,1	55,6	55,6
TYRAWA WOŁOSKA	10,9	11,7	11,7
USTRZYKI DOLNE	49,6	48,8	49,8
ZAGÓRZ	62	62,3	63,4
ŚREDNIA	44,1	43,3	43,5

W roku 2016 i 2017 zaobserwowano spadek wskaźnika *Korzystający z instalacji (sieci kanalizacyjnej) w % ogółu ludności w części gmin objętych Programem*. Wielkość wskaźnika dla większości gmin w 2018 r. utrzymała się na porównywalnym poziomie do roku poprzedniego. Wzrost nastąpił w gminach: Czarna, Ustrzyki Dolne, Olszanica i Zagórz. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Ludność korzystająca z oczyszczalni

W uzupełnieniu powyższych wskaźników monitorowana jest również liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. Cyklicznie prowadzony monitoring w tym zakresie pozwala na uchwycenie ewentualnych zmian na obszarze gmin objętych zakresem terytorialnym *Programu*. Wskaźnik jest monitorowany według stanu na 31 grudnia na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS na poziomie gmin.

Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków [osoba]			
GMINA	2016 r.	2017 r.	2018 r.
BALIGRÓD	1 640	1 640	1 655
BIRCZA	2 169	2 180	2 170
CISNA	780	785	780
CZARNA	390	390	390
KOMAŃCZA	2 615	2 385	2 406
LESKO	8 883	8 911	9 127
LUTOWISKA	1 386	1 384	1 399
OLSZANICA	459	460	458
SOLINA	2 710	2 710	2 710
TYRAWA WOŁOSKA	175	175	224
USTRZYKI DOLNE	8 780	9 194	9 194
ZAGÓRZ	8 792	8 792	8 794
RAZEM	38 779	39 006	39 307

W latach 2016 – 2017 zaobserwowano wzrost wskaźnika w części gmin objętych *Programem*, tj.: Ustrzyki Dolne, Cisna, Lesko oraz Bircza. W 2018 roku widoczny jest dalszy wzrost wielkości wskaźnika, w szczególności w gminie Lutowska, gminie Lesko oraz gminie Komańcza. Dane dotyczące wskaźnika za 2019 r. Główny Urząd Statystyczny udostępni w II połowie 2020 r.

Podsumowanie priorytetu infrastruktura służąca poprawie dostępności i ochronie środowiska

W ramach Priorytetu monitorowane są m.in.: usługi on-line, sieć dróg gminnych i wojewódzkich, sieć kanalizacyjna, odnawialne źródła energii.

Wszystkie gminy uczestniczące w realizacji *Programu* świadczą usługi on-line w ramach Podkarpackiego Systemu e-Administracji Publicznej. Łącznie na terenie gmin objętych *PSRB* świadczonych jest on-line 207 usług. Wśród gmin, które realizują projekt istnieje duża rozpiętość w liczbie świadczonych usług. Najwięcej świadczy ich Komańcza (70), a najmniej Cisna (1).

Sprawozdania przygotowane przez gminy objęte *Programem* wskazują na wzrost zainteresowania mieszkańców instalacjami odnawialnych źródeł energii, o czym świadczy znaczny wzrost wskaźnika *Liczba gospodarstw domowych wyposażonych w instalacje odnawialnych źródeł energii*. Jego wartość w 2019 r. wynosiła 1 532 a w 2018 r. 270 gospodarstw domowych. Bardzo duży wpływ na wzrost wskaźnika ma możliwość uzyskania wsparcia w ramach RPO WP 2014 – 2020.

W 2019 r. doszło do przebudowy/modernizacji dróg gminnych na obszarze objętym *PSRB* na łącznej długości 14,28 km. Najwięcej dróg gminnych zostało przebudowanych/zmodernizowanych w gminie Ustrzyki Dolne (3,89 km).

Z analizy dostępnych danych BDL GUS dot. kwestii środowiskowych wynika, że w 2018 roku wzrósł odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w porównaniu do 2017 r., przy równoczesnym wzroście długości czynnej sieci kanalizacyjnej.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w ogólnej powierzchni gminy utrzymuje się na podobnym poziomie we wszystkich gminach objętych *PSRB*.

Dane otrzymane od gmin uczestniczących w *Programie*, jak również informacje dostarczone przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w zakresie wpierania placówek funkcjonujących w ramach systemu ratowniczo-interwencyjno-kryzysowego świadczą o dużej potrzebie inwestowania w tym obszarze.

Analiza wskaźników potwierdza realizację celów *PSRB* tj. wzrost dostępu do usług, a także racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych regionu.

II. Wsparcie udzielane przez Zarząd Województwa Podkarpackiego i inne instytucje

W wybranych procedurach konkursowych związanych z realizacją *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020* przewidziane zostały preferencje punktowe dla projektów zgłaszanych przez podmioty z terenu JST, którym dedykowano *Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad*

Preferencje punktowe w *RPO WP 2014-2020* dotyczą działań:

- 2.1 Podniesienie efektywności i dostępności e-usług – 5 punktów;
- 4.1 Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń – 5 punktów;
- 4.2 Gospodarka odpadami – 5 punktów;
- 4.3.1 Gospodarka ściekowa – 5 punktów;
- 4.3.2 Zaopatrzenie w wodę – 5 punktów;
- 4.4 Kultura – 5 punktów;
- 4.5 Różnorodność biologiczna (dla 4 typu projektu) - Opracowywanie:
  - a) planów ochrony dla rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych oraz dokumentów waloryzujących obszary chronionego krajobrazu,
  - b) inwentaryzacji przyrodniczych, na potrzeby dokumentów wymienionych w lit a), inwentaryzacji nieleśnych siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 położonych w granicach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu,
  - c) audytu krajobrazowego dla województwa podkarpackiego) – 5 punktów,
- 6.1 Rozwój potencjału endogenicznego regionu (typ projektu nr 2 - Roboty budowlane i/lub wyposażenie dotyczące infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze, przestrzenne i kulturowe, poza wskazanymi gminami uzdrowiskowymi na terenach, dla których sporządzono operat uzdrowiskowy lub które posiadają status obszaru ochrony uzdrowiskowej. W ramach 2 typu projektu możliwe są inwestycje w zakresie urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego) – 15 punktów.

W 2019 roku wybrane do dofinansowania zostały projekty złożone przez podmioty uczestniczące w *PSRB* w ramach następujących naborów:

- na podst. informacji z dnia 29 października 2019 r. dotyczącej zaktualizowanej listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach naboru nr RPPK.04.01.00-IZ.00-18-004/18, działanie 4.1 Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń, typu projektów nr 4 - Zakup pojazdów specjalnych ochrony przeciwpożarowej, sprzętu i/lub wyposażenia do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof lub poważnych awarii – wyłącznie dla potrzeb OSP wynika, że 6 projektów złożonych przed podmioty uczestniczące w *PSRB* otrzymało dofinansowanie. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 6.

Tabela nr 6 Wykaz projektów z terenu *PSRB*, które uzyskały dofinansowanie z RPO WP 2014-2020 w ramach działania 4.1 Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń, typ projektu 4 - Zakup pojazdów specjalnych ochrony przeciwpożarowej, sprzętu i/lub wyposażenia do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof lub poważnych awarii – wyłącznie dla potrzeb OSP.

Lp.	Wnioskodawca	Tytuł projektu	Całkowity koszt projektu [zł]	Dotacja EFRR [zł]
1.	Gmina Ustrzyki Dolne	Zakup pojazdu specjalnego ochrony przeciwpożarowej dla Ochotniczej Straży Pożarnej z terenu Gminy Ustrzyki Dolne	390 999,20	249 965,77
2.	Gmina Bircza	Zakup sprzętu i wyposażenia do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof lub poważnych awarii – dla potrzeb OSP z terenu gminy Bircza	239 880,12	203 826,25
3.	Gmina Solina	Zakup lekkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Polańczyk	327 819,20	245 831,59
4.	Gmina Cisna	Zakup pojazdu specjalnego ochrony przeciwpożarowej dla jednostki OSP w Cisnej	262 610,00	223 009,39
5.	Gmina Zagórz	Zakup samochodu ratowniczo gaśniczego na potrzeby Ochotniczej Straży Pożarnej w gminie Zagórz	302 235,65	249 999,99
6.	Gmina Lutowiska	Zakup sprzętu i wyposażenia do prowadzonych akcji ratowniczych dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Lutowiskach	272 840,25	187 857,79
RAZEM			1 796 384,42 zł	1 360 490,78 zł

Źródło: Strona internetowa www.rpo.podkarpackie.pl.

- z informacji z dnia 29 sierpnia 2019 r. dotyczącej zaktualizowanej listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach naboru nr RPPK.04.02.00-IZ.00-18-003/18,

działanie 4.2 Gospodarka odpadami wynika, że 3 projekty złożone przed podmioty uczestniczące w *PSRB* otrzymały dofinansowanie. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 7.

Tabela nr 7 Wykaz projektów z terenu *PSRB*, który uzyskały dofinansowanie z RPO WP 2014-2020 w ramach działania 4.2 Gospodarka odpadami.

Lp.	Wnioskodawca	Tytuł projektu	Całkowity koszt projektu [zł]	Dotacja EFRR [zł]
1.	Zakład Usług Technicznych Sp. z o.o.	Wyposażenie PSZOK w Zakładzie Usług Technicznych Sp. z o. o w gminie Zagórz	173 491,50	119 595,00
2.	Leskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	Rozbudowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Lesku	682 687,58	471 775,94
3.	Gmina Cisna	Modernizacja Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w gminie Cisna	232 734,45	160 662,75
RAZEM			1 088 913,53 zł	752 033,69 zł

Źródło: Strona internetowa www.rpo.podkarackie.pl

- z informacji z dnia 31 grudnia 2019 r. dotyczącej listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach naboru nr RPPK.04.03.01-IZ.00-18-003/17, działanie 4.3 Gospodarka wodno-ściekowa, poddziałanie 4.3.1 Gospodarka ściekowa wynika, że 3 projekty złożone przed podmioty uczestniczące w *PSRB* otrzymały dofinansowanie. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 8.

Tabela nr 8 Wykaz projektów z terenu *PSRB*, który uzyskały dofinansowanie z RPO WP 2014-2020 w ramach działania 4.3 Gospodarka wodno-ściekowa, poddziałanie 4.3.1 Gospodarka ściekowa.

Lp.	Wnioskodawca	Tytuł projektu	Całkowity koszt projektu [zł]	Dotacja EFRR [zł]
1.	Gmina Olszanica	Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej z infrastrukturą towarzyszącą oraz obiektami technicznymi dla aglomeracji Uherce Mineralne	22 922 156,75	14 872 659,36

2.	Gmina Solina	Rozwój gospodarki ściekowej w gminie Solina – budowa oczyszczalni ścieków oraz budowa kanalizacji ściekowej w Aglomeracji Polańczyk	30 363 140,06	13 631 942,46
3.	Leskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o	Rozbudowa oczyszczalni ścieków na terenie Aglomeracji Lesko	13 538 847,98	8 465 312,60
RAZEM			66 824 144,79 zł	36 969 914,42 zł

Źródło: Strona internetowa www.rpo.podkarpackie.pl

- z informacji z dnia 31 grudnia 2019 r. dotyczącej listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach naboru nr RPPK.04.03.02-IZ.00-18-001/18, działanie 4.3 Gospodarka wodno-ściekowa, poddziałanie 4.3.2 Zaopatrzenie w wodę wynika, że 2 projekty złożone przez podmioty uczestniczące w *PSRB* otrzymały dofinansowanie. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 9.

Tabela nr 9 Wykaz projektów z terenu *PSRB*, który uzyskały dofinansowanie z RPO WP 2014-2020 w ramach działania 4.3 Gospodarka wodno-ściekowa, poddziałanie 4.3.2 Zaopatrzenie w wodę.

Lp.	Wnioskodawca	Tytuł projektu	Całkowity koszt projektu [zł]	Dotacja EFRR [zł]
1.	Gmina Bircza	Budowa sieci wodociągowych wraz z przyłączami dla zaopatrzenia w wodę budynków w miejscowości Stara Bircza	6 626 560,62	1 313 286,80
2.	Zakład Usług Technicznych Sp. z o.o. w Zagórzcu	Przebudowa infrastruktury wodociągowej w miejscowościach Kalnica i Średnie Wielkie	1 602 893,26	1 087 112,49
RAZEM			8 229 453,88 zł	2 400 399,29 zł

Źródło: Strona internetowa www.rpo.podkarpackie.pl

- z informacji z dnia 26 listopada 2019 r. dotyczącej listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach naboru nr RPPK.06.01.00-IZ.00-18-001/17, działanie 6.1 Rozwój potencjału endogenicznego regionu wynika, że 5 projektów złożonych przez podmioty uczestniczące w *PSRB* otrzymały dofinansowanie. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 10.

Tabela nr 10 Wykaz projektów z terenu *PSRB*, który uzyskały dofinansowanie z RPO WP 2014-2020 w ramach działania 6.1 Rozwój potencjału endogenicznego regionu

Lp.	Wnioskodawca	Tytuł projektu	Całkowity koszt projektu [zł]	Dotacja EFRR [zł]
1.	Gmina Solina	Poprawa funkcjonalności strefy uzdrowskiej gminy Solina poprzez budowę Centrum Uzdrowsko - Turystycznego w Polańczyku	21 205 815,00	7 176 720,00
2.	Gmina Solina	Utworzenie szlaku uzdrowskiego wraz z budową dwóch pijalni wód mineralnych i Centrum Informacji Uzdrowskiej w Polańczyku	4 618 234,76	1 787 523,00
3.	Henryk Koszałka - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sanatorium Uzdrowskie AMERPOL	Rozbudowa potencjału uzdrowskiego Sanatorium uzdrowskiego „AMER-POL” w Polańczyku poprzez modernizację infrastruktury uzdrowskiej i turystycznorekreatywnej	960 778,76	720 801,03
4.	AMER - POL Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Rozbudowa potencjału uzdrowskiego Sanatorium uzdrowskiego „Atrium” w Polańczyku poprzez modernizację infrastruktury	1 158 654,90	805 230,50
5.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sanatorium Uzdrowskie "Plon" Spółka z ograniczoną	Rozbudowa potencjału uzdrowskiego NZOZ Sanatorium	1 114 448,45	798 976,39

	odpowiedzialnością	uzdrowiskowego „PLON” w Polańczyku poprzez modernizację infrastruktury uzdrowiskowej i turystycznorekreacyjnej		
RAZEM			29 057 931,87 zł	11 289 250,92 zł

Źródło: Strona internetowa www.rpo.podkarpackie.pl.

W 2019 r. Departament Wspierania Przedsiębiorczości w ramach naborów RPO WP 2014 - 2020 I osi priorytetowej i działania 1.4 *Wsparcie MŚP* (RPPK.01.04.01-IZ.00-18-001/15 oraz RPPK.01.04.01-IZ.00-18-004/18¹³) podpisał łącznie 8 umów dotyczących przyznania dotacji bezzwrotnej na łączną kwotę 6 222 545,28 zł z podmiotami objętymi oddziaływaniem *Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad*. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawione w tabeli nr 11.

Tabela nr 11. Podpisane umowy w 2019 r. z podmiotami objętymi oddziaływaniem *PSRB* w ramach naborów *RPO WP 2014 – 2020* I osi priorytetowej i działania 1.4 *Wsparcie MŚP*

Lp.	Nazwa podmiotu	Lokalizacja (gmina)	Wartość dofinansowania [zł]	Nazwa projektu
1.	AGENCJA TURYSTYCZNO-USŁUGOWA "BAWDIM" ROMAN MAZUR	Komańcza	2 012 500,00	Wdrożenie nowych i ulepszonych usług astroturystycznych przez Agencję Turystyczno-USługową BAWDIM
2.	MARIA SZELC FIRMA HANDLOWO-USŁUGOWA	Lesko	700 000,00	Turystyka wodna szansą rozwoju firmy.
3.	BIURO PODRÓŻY DZIKIE BIESZCZADY JAKUB WAŁACHOWSKI	Baligród	798 329,99	Wdrożenie nowego produktu turystycznego przez Biuro Podróży DZIKIE BIESZCZADY Jakub Wałachowski
4.	BIES SP. Z O.O.	Cisna	793 909,87	Dywersyfikacja działalności firmy Bies sp. z o.o. poprzez wdrożenie do oferty nowej usługi turystycznej
5.	"DARJAN" MATERIAŁY BUDOWLANE, BETONIARNIA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	Lesko	711 187,75	Bieszczadzka innowacja - nowa usługa budowlana w ofercie firmy „DARJAN” z Hoczwi
6.	GMINNA	Komańcza	81 237,50	"Rozwój pieczywa

¹³ Konkurs dedykowany dla przedsiębiorców z 12 gmin województwa podkarpackiego: Czarna, Lutowiska, Ustrzyki Dolne, Baligród, Cisna, Lesko, Olszanica, Solina, Komańcza, Tyrawa Wołoska, Zagórz, Bircza.

	SPÓŁDZIELNIA "SAMOPOMOC CHŁOPSKA"			funkcjonalnego i specjalnego przeznaczenia żywieniowego w piekarni gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska z siedzibą w Komańczy poprzez innowację procesową i produktową"
7.	RELAVIA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ DPOWIEDZIALNOŚCIĄ	Lokalizacja podmiotu Lublin Lokalizacja projektu Solina	597 350,00	Nowa jakość turystyki nad Soliną
8.	ŻAK KRZYSZTOF "ŚWIAT SREBRA I ZŁOTA"	Lokalizacja podmiotu Białobrzegi Lokalizacja projektu Solina	528 030,17	Wzrost konkurencyjności firmy Żak Krzysztof "Świat Srebra i Złota" poprzez wprowadzenie nowej usługi.
RAZEM			6 222 545,28 zł	

Źródło: Dane dostarczone przez Departament Wspierania Przedsiębiorczości UMWP.

Samorząd Województwa Podkarpackiego w 2019 r. przekazał ponadto środki finansowe na realizację inwestycji drogowych na terenie objętym *PSRB*. Z informacji przekazanych przez Departament Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego wynika, że w tym zakresie została zrealizowana inwestycja – budowa chodników w ciągach dróg wojewódzkich w miejscowości Huzele w gminie Lesko. Udzielono wsparcia w wysokości 169 730,67 zł.

Ponadto, z informacji pozyskanych z Departamentu Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego wynika, że na zadanie pod nazwą „Poprawa funkcjonalności dróg wojewódzkich Województwa Podkarpackiego na terenie powiatu bieszczadzkiego i leskiego wraz z poprawą udostępnienia wizualnego Bieszczadów” do 31.12.2019 r. zrealizowano w całości podzadania: nr 2 („Odtworzenie nawierzchni drogi wojewódzkiej Nr 897 Tylawa – Cisna – Wołosate – granica państwa na odcinku Wołosate w kierunku do granicy państwa – etap I”) i nr 4 („Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 897 Tylawa – Cisna – Wołosate – granica państwa, na odcinku ok od km 91+900 do km 92+100 polegająca na budowie pasów ruchu dla pojazdów skręcających na parking na Przełęcz Wyżną”) za kwotę łączną 1 471 205,72 zł, z czego środki dotacji wyniosły odpowiednio 744 225,00 zł i 409 614,00 zł (łącznie 1 153 839,00 zł).

W ciągu dróg wojewódzkich realizowane były również inwestycje związane z remontami mostów, współfinansowane przez Samorząd Województwa:

- droga DW 896 Ustrzyki Dolne – Ustrzyki Górne: przez potok Smolniczek w m. Lutowiska w km 26+378, przez potok Smolniczek w m. Smolnik w km 26+946 oraz przez potok Smolniczek w m. Smolnik w km 27+643 – 1 442 900,00 zł;

- droga DW 893 Lesko – Cisna: most przez potok bez nazwy w m. Habkowce w km 34+785, most przez potok bez nazwy w m. Habkowce w km 34+914 oraz most przez potok Jabłonka w m. Jabłonki w km 28+590 - 1 416 000,00 zł;

- droga DW 897 Tylawa – Komańcza – Cisna – Wołosate – granica państwa: przez potok Izwów w m. Wiśtok Wielki w km 23+109 oraz przez potok Roztoczek w m. Czystogarb w km 30+837 - 1 589 700,00 zł.

Dodatkowo Departament Rolnictwa, Geodezji i Gospodarki Mieniem, wynika, iż gminom wchodzącym w skład *Programu* udzielono wsparcia na inwestycje związane z budową i modernizacją dróg dojazdowych do gruntów rolnych w wysokości łącznej 1 015 166,41 zł. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 12.

Tabela nr 12. Wykaz udzielonego wsparcia na inwestycje związane z budową i modernizacją dróg dojazdowych do gruntów rolnych.

Lp.	Nazwa podmiotu	Obszar wsparcia	Forma wsparcia	Kwota[zł]
1.	Gmina Czarna	Czarna Dolna	dotacja celowa	100 000,00
2.	Gmina Lutowiska	Lutowiska	dotacja celowa	100 000,00
3.	Gmina Solina	Bóbrka	dotacja celowa	100 000,00
4.	Gmina Baligród	Cisowiec	dotacja celowa	99 457,68
5.	Gmina Cisna	Liszna, Cisna	dotacja celowa	95 716,13
6.	Gmina Olszanica	Orelec, Olszanica	dotacja celowa	100 000,00
7.	Miasto i Gmina Zagórz	Poraż, Zahutyń	dotacja celowa	100 000,00
8.	Miasto i Gmina Lesko	Hoczew, Jankowce, Lesko	dotacja celowa	120 000,00
9.	Gmina Bircza	Bircza	dotacja celowa	100 000,00

10.	Gmina Tyrawa Wołoska	Rozpucie, Ropzucie , Rakowa	dotacja celowa	99 992,60
RAZEM				1 015 166,41 zł

Źródło: Dane dostarczone przez Departament Rolnictwa, Geodezji i Gospodarki Mieniem UMWP

W 2019 roku Zarząd Województwa Podkarpackiego udzielił dotacji 4 podmiotom z terenu *PSRB* na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze *PSRB*. Szczegółowe dane zawiera tabela nr 13.

Tabela nr 13. Wykaz projektów z terenu *PSRB*, które uzyskały dotację na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Lp.	Wnioskodawca	Rodzaj prac lub robót budowlanych przy zabytku	Proponowana kwota dofinansowania [zł]
1.	Górzanka Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa	konserwacja polichromii w kościele pw. Wniebowstąpienia Pana Jezusa w Górzance	48 000,00
2.	Turzańsk Parafia Prawosławna pw. św. Archanioła Michała	prace konserwatorskie prestonu, tabernakulum oraz żertwiennika w cerkwi pw. św. Archanioła Michała w Turzańsku	30 000,00
3.	Tyrawa Wołoska Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja Biskupa	prace konserwatorskie prospektu organowego w kościele pw. św. Mikołaja Biskupa w Tyrawie Wołoskiej	10 000,00
4.	Zagórz gmina Zagórz	prace konserwatorskie i zabezpieczające ruiny wozowni i mury obronne w dawnym Zespole Klasztornym Karmelitów Boskich w Zagórz	100 000,00
RAZEM			188 000,00 zł

Źródło: Uchwała nr XV/263/19 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 listopada 2019 r.

Gminom z obszaru objętego *Programem* udzielono wsparcia na rzecz rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych pozostałych po realizacji RPO WP 2007-2013, poprzez:

- Podkarpacki Fundusz Rozwoju Sp. Z o. o w ramach prowadzonej działalności w 2019 r. udzielił dla przedsiębiorców z 6 gmin 7 pożyczek o łącznej wysokości 2 865 000,00 zł. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 14.

Tabela nr 14. Pożyczki udzielone dla MŚP w 2019 r. przez Podkarpacki Fundusz Rozwoju Sp. z o. o.

Lp.	Gmina	Ilość pożyczek udzielonych w gminie	Wartość udzielonych pożyczek [zł]
1.	Baligród	1	500 000,00
2.	Komańcza	1	295 000,00
3.	Lesko	2	570 000,00
4.	Lutowiska	1	500 000,00
5.	Olszanica	1	500 000,00
6.	Zagórz	1	500 000,00
RAZEM		7	2 865 000,00 zł

Źródło: Dane dostarczone przez Departament Gospodarki Regionalnej

Ponadto środki zwrotne pozostałe po realizacji RPO WP 2007-2013 dystrybuowane były również przez pośredników finansowych:

- Fundacja Wspomagania Wsi udzieliła przedsiębiorcom z 10 gmin 85 pożyczek na łączną kwotę 3 275 000,00 zł. Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera tabela nr 15.

Tabela nr 15. Wsparcie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych pozostałych po realizacji RPO WP 2007-2013

Lp.	Gmina	Ilość pożyczek udzielonych w gminie	Wartość udzielonych pożyczek [zł]
1.	Baligród	10	470 000,00
2.	Cisna	4	112 000,00
3.	Czarna	11	430 000,00
4.	Komańcza	1	50 000,00
5.	Korczynna	1	10 000,00
6.	Lesko	8	335 000,00
7.	Olszanica	12	470 000,00
8.	Solina	9	341 000,00
9.	Ustrzyki Dolne	24	856 000,00
10.	Zagórz	5	201 000,00
RAZEM		85	3 275 000,00 zł

Źródło: Dane dostarczone przez Departament Gospodarki Regionalnej

- Leżajskie Stowarzyszenie Rozwoju udzieliło przedsiębiorcom z gminy Czarna 2 pożyczek na łączną kwotę 213 600,00 zł,
- Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., udzieliła 1 pożyczkę w gminie Solina w wysokości 50 000,00 zł.

W efekcie dzięki tym działaniom wsparcie zwrotne w postaci pożyczek na preferencyjnych warunkach udzielone zostało 95 przedsiębiorcom z sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw działających w 13 gminach na obszarze objętym *Programem* na łączną wartość 6 403 600 zł.

Departament Gospodarki Regionalnej koordynował również udzielenie wsparcia w ramach projektu „Podkarpacka Platforma Wsparcia Biznesu” realizowanego ze środków *RPO WP 2014-2020*. Województwo Podkarpackie wspólnie z Wyższą Szkołą Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie realizuje projekt pn. „Podkarpacka Platforma Wsparcia Biznesu” (PPWB). Projekt ma charakter pilotażowy i jego celem jest pomoc przedsiębiorcom w zakupie specjalistycznych usług okołobiznesowych dostosowanych do specyfiki konkretnych potrzeb. W ramach projektu „Podkarpacka Platforma Wsparcia Biznesu” w 2019 roku wsparcie zostało udzielone 2 przedsiębiorcom z sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na łączną wartość 54 000,00 zł. Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera tabela nr 16.

Tabela nr 16. Wsparcie udzielone w ramach projektu "Podkarpacka Platforma Wsparcia Biznesu " realizowanego w ramach *RPO WP 2014-2020*

Lp.	Nazwa podmiotu	Status podmiotu	Gmina	Rodzaj wsparcia	Kwota [zł]
1.	U Karnasów Pensjonat - Karczma Karnas Edward	przedsiębiorstwo	Cisna	pomoc de minimis, refundacja	27 000,00
2.	Lesko Summer & Ski sp. zo.o.	przedsiębiorstwo	Lesko	pomoc de minimis, refundacja	27 000,00
Razem					54 000,00 zł

Źródło: Dane dostarczone przez Departament Gospodarki Regionalnej

W 2019 roku Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWP podpisał 9 umów z gminami uczestniczącymi w *PSRB* na realizację projektów w ramach *Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2017-2020* na łączną kwotę 104 993,00 zł. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 17.

Tabela nr 17. Wsparcie udzielone w 2019 r. gminom *PSRB* w ramach *Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2017-2020*.

Lp.	Nazwa podmiotu	Kwota[zł]	Nazwa projektu
1.	Gmina Czarna	10 000,00	Doposażenie i remont budynku gminnego Domu Kultury w Czarnej - zakup i montaż okapu kuchennego z systemem wentylacji, cyklinowanie podłogi, sceny i schodów wraz z ich malowaniem oraz wymianą listew, malowanie ścian i sufitów w pomieszczeniach GDK.
2.	Gmina Solina	10 000,00	Urządzenie terenu do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w okolicy przystanku autobusowego w Wołkowyi
3.	Gmina Ustrzyki Dolne	10 000,00	Budowa ogrodzenia oraz remont boiska w Ustjanowej Dolnej

4.	Gmina Olszanica	10 000,00	Poprawa estetyki miejscowości poprzez wymianę ławek przy "Cudownym Źródleku" w Zwierzyniu
5.	Gmina Zagórz	10 000,00	Poprawa stanu technicznego miejscowej świetlicy wiejskiej poprzez remont stolarki okiennej i instalacji elektrycznej
6.	Gmina Lesko	10 000,00	Przebudowa świetlicy wiejskiej w Hoczwi
7.	Miasto i Gmina Ustrzyki Dolne	15 000,00	Wyposażenie świetlicy wiejskiej w miejscowości Ustjanowa Dolna na potrzeby tworzenia "Uniwersytetu Samorządności"
8.	Miasto i Gmina Lesko	15 000,00	Doposażenie świetlicy wiejskiej w miejscowości Glinne na potrzeby organizacji inicjatyw edukacyjnych
9.	Gmina Bircza	14 993,00	Remont i wyposażenie gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki w Birczy
RAZEM		104 993,00 zł	

Źródło: Dane dostarczone przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWP.

Dodatkowo w 2019 roku Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich podpisał 8 umów z gminami uczestniczącymi w *PSRB* na realizację projektów w ramach *PROW 2014-2020* na łączną kwotę 1 420 477 zł. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 18.

Tabela nr 18. Wsparcie udzielone w 2019 r. podmiotom *PSRB* w ramach *PROW 2014-2020*.

Lp.	Nazwa podmiotu	Kwota[zł]	Lokalizacja (gmina)	Nazwa projektu
1.	Gmina Ustrzyki Dolne	312 541,00	USTRZYKI DOLNE	Wyposażenie świetlic wiejskich na terenie gminy Ustrzyki Dolne
2.	Śliwiński Szymon	50 000,00	BALIGRÓD	Zakup maszyny - minikoparki w celu świadczenia usług z zakresu robót specjalistycznych
3.	Syma Jakub	50 000,00	BALIGRÓD	Zakup minikoparki na potrzeby podjęcia działalności gospodarczej w zakresie usług ogólnobudowlanych

4.	Lokalna Grupa Działania Nasze Bieszczady	249 117,00	LESKO	Aktywizacja lokalnej społeczności obszaru LGD Nasze Bieszczady oraz poprawa wyposażenia organizacji/stowarzyszeń działających na ww. obszarze
5.	Lokalna Grupa Działania "Zielone Bieszczady"	135 124,00	OLSZANICA	Działania promujące obszar LGD "Zielone Bieszczady"
6.	Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Kuźminie	33 319,00	BIRCZA	Zakup strojów ludowych i strojów strażackich oraz wyposażenia gastronomicznego w związku z kultywowaniem tradycji lokalnych w Kuźminie
7.	Gmina Zagórz	454 460,00	ZAGÓRZ	Rozbudowa i przebudowa budynku Świetlicy Wiejskiej w miejscowości Średnie Wielkie
8.	Gmina Zagórz	135 916,00	ZAGÓRZ	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Mokre poprzez budowę zatoki postojowej wraz z wykonaniem altany
RAZEM		1 420 477,00 zł		

Źródło: Dane dostarczone przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWP.

Wsparcie udzielane jest również gminom z obszaru *PSRB* przez Wojewódzki Urząd Pracy (część projektów realizowanych jest na poziomie powiatów). Przedsięwzięcia społeczne są wdrażane w ramach *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój* oraz w ramach osi współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego *RPO WP 2014-2020*. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabelach nr 19 i 20.

Tabela nr 19. Wykaz wsparcia udzielonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w ramach *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój*.

Lp.	Nazwa podmiotu	Lokalizacja (gmina)	Wartość dofinansowania [zł]	Nazwa projektu
1.	POWIAT LESKI / POWIATOWY URZĄD PRACY W LESKU	Lesko	3 659 848,00	Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie

				leskim (IV)
2.	POWIAT BIESZCZADZKI/ POWIATOWY URZĄD PRACY W USTRZYKACH DOLNYCH	Ustrzyki Dolne	2 636 032,00	Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie bieszczadzkim (IV)
RAZEM			6 295 880,00 zł	

Źródło: Dane dostarczone przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie.

Tabela nr 20. Wykaz wsparcia udzielonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020*.

Lp.	Nazwa podmiotu	Lokalizacja (gmina)	Wartość dofinansowania [zł]	Nazwa projektu
1.	POWIAT BIESZCZADZKI/POWIATOWY URZĄD PRACY W USTRZYKACH DOLNYCH	Ustrzyki Dolne	434 574,00	Aktywizacja osób powyżej 29 r.ż. pozostających bez pracy w powiecie bieszczadzkim (V)
2.	POWIAT LESKI/POWIATOWY URZĄD PRACY W LESKU	Lesko	608 275,95	Aktywizacja osób powyżej 29 r.ż. pozostających bez pracy w powiecie leskim (V)
3.	GMINA LESKO	Lesko	253 813,43	"Aktywny Senior - utworzenie Klubu Seniora w Lesku"
4.	GMINA ZAGÓRZ/MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ZAGÓRZU	Zagórz	344 741,98	Klub Aktywnego Seniora - zwiększenie dostępności usług społecznych dla seniorów w gminie Zagórz
5.	GMINA USTRZYKI DOLNE / MIEJSKO - GMINY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W USTRZYKACH DOLNYCH	Ustrzyki Dolne	284 262,42	Akademia Bieszczadzkiego Seniora
6.	GMINA KOMAŃCZA	Komańcza	1 206 890,54	Leśna Akademia Misia i Rysia
7.	STOWARZYSZENIE BIESZCZADZKIE DZIEDZICTWO KULTURY	Tyrawa Wołoska	255 167,86	Przedszkole nowych szans
RAZEM			3 387 726,18 zł	

Źródło: Dane dostarczone przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie

W realizację *Programu* zaangażowane są również podmioty tj.: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie oraz Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie w 2019 r. udzielił 35 podmiotom z terenu oddziaływania *Programu* dotacji lub pożyczek na łączną kwotę 6 119 515,69 zł. Wsparcie zostało udzielone na realizację projektów w zakresie edukacji ekologicznej, ochrony wód, gospodarki wodnej, ochrony atmosfery. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 21.

Tabela nr 21. Wykaz udzielonego wsparcia podmiotom przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

Lp.	Nazwa podmiotu	Kategoria/status podmiotu	Lokalizacja (gmina)	Kwota[zł]	Nazwa projektu
1.	Gmina Czarna	Jednostka samorządu terytorialnego	Czarna	62 000,00	Termomodernizacja budynku gminnego Domu Kultury w Czarnej
2.	Stowarzyszenie Przyjaciół Domowego Kościoła Diecezji Sandomierskiej	Stowarzyszenie	Czarna	90 000,00	Termomodernizacja budynku rekolekcyjnego w Uhercach Mineralnych
3.	Gmina Czarna	Jednostka samorządu terytorialnego	Czarna	11 895,63	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Czarna pow. bieszczadzki
4.	Gmina Czarna	Jednostka samorządu terytorialnego	Czarna	138 789,81	Termomodernizacja budynku gminnego Domu Kultury w Czarnej
5.	Bieszczadzki Park Narodowy w Ustrzykach Górnych	Państwowa osoba prawa	Lutowiska	25 000,00	Realizacja programu edukacji ekologicznej, działalności wydawniczej i doposażenia bazy edukacyjnej w Bieszczadzkim Parku Narodowym w 2019 roku
6.	Gmina Lutowiska	Jednostka samorządu terytorialnego	Lutowiska	7 395,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lutowiska
7.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Lutowiskach	Kościelna osoba prawna	Lutowiska	271 461,00	Termomodernizacja kościoła Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Lutowiskach

8.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Barbary	Kościelna osoba prawna	Ustrzyki Dolne	70 635,20	Termomodernizacja budynku Parafii Rzymskokatolickiej w Ropience 19a
9.	Gmina Ustrzyki Dolne	Jednostka samorządu terytorialnego	Ustrzyki Dolne	24 820,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ustrzyki Dolne
10.	Gmina Bircza	Jednostka samorządu terytorialnego	Bircza	18 360,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Cisna
11.	Gmina Cisna	Jednostka samorządu terytorialnego	Cisna	1 190,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bircza
12.	Gmina Cisna	Jednostka samorządu terytorialnego	Cisna	447 000,00	Przebudowa oczyszczalni ścieków w m. Cisna
13.	Gmina Komańcza	Jednostka samorządu terytorialnego	Komańcza	15 810,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Komańcza
14.	Gmina Tyrawa Wołoska	Jednostka samorządu terytorialnego	Tyrawa Wołoska	177 462,00	Budowa oczyszczalni ścieków wraz z niezbędną infrastrukturą
15.	Gmina Tyrawa Wołoska	Jednostka samorządu terytorialnego	Tyrawa Wołoska	9 265,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Tyrawa Wołoska
16.	Gmina Zagórz	Jednostka samorządu terytorialnego	Zagórz	19 295,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zagórz
17.	Gmina Zagórz	Jednostka samorządu terytorialnego	Zagórz - miasto	25 719,88	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zagórz, ul. Chopina
18.	Gmina Zagórz	Jednostka samorządu terytorialnego	Zagórz - obszar wiejski	340 341,32	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w gminie Zagórz
19.	Gmina Baligród	Jednostka samorządu terytorialnego	Baligród	19 125,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Baligród
20.	Gmina Lesko	Jednostka samorządu terytorialnego	Lesko	11 135,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Lesko

21.	Gmina Olszanica	Jednostka samorządu terytorialnego	Olszanica	16 150,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Olszanica
22.	Gmina Solina z/s w Polańczyku	Jednostka samorządu terytorialnego	Solina	1 870,00	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Solina
23.	Gmina Solina z/s w Polańczyku	Jednostka samorządu terytorialnego	Solina	1 382 437,00	Budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości Zawóz - Etap II
24.	Gmina Solina z/s w Polańczyku	Jednostka samorządu terytorialnego	Solina	300 000,00	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bukowiec
25.	Gmina Solina z/s w Polańczyku	Jednostka samorządu terytorialnego	Solina	1 370 000,00	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bukowiec
26.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Czarna pow. bieszczadzki	54 827,87	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
27.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Ustrzyki Dolne	225 697,00	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
28.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Bircza	293 256,00	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
29.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Tyrawa Wołoska	54090,00	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
30.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Zagórz	195 800,00	Poprawa efektywności energetycznej i

					zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
31.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Baligród	15 000,00	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
32.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Cisna	61 483,20	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
33.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Lesko	82 167,04	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
34.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Olszanica	150 450,00	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
35.	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne	Solina	129 587,74	Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery
RAZEM				6 119 515,69 zł	

Źródło: Dane dostarczone przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie

Ważną rolę w realizacji *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad* pełni **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie** partycypując w kosztach realizacji inwestycji w zakresie przebudowy infrastruktury drogowej. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w tabeli nr 22.

Tabela nr 22. Wykaz inwestycji drogowych realizowanych na terenie gmin PSRB współfinansowanych przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych.

Lp.	Nadleśnictwo	Nazwa zadania przedsięwzięcia drogowego	Długość realizowanego odcinka [m]	Poniesione nakłady finansowe przez LP w 2019 r. [zł]
1.	Cisna	Przebudowa mostu w drodze powiatowej Nr 2286R w miejscowości Liszna	most	29 500,00
2.	Cisna	Remont mostów w drodze wojewódzkiej w miejscowości Cisna	3 mosty	60 000,00
3.	Komańcza	Remont mostu w ciągu drogi wojewódzkiej 897 km 30+837	most	60 000,00
4.	Komańcza	Remont mostu w ciągu drogi wojewódzkiej 897 km 23+109	most	60 000,00
5.	Lesko	Remont drogi wewnętrznej na działce 26/1 w miejscowości Berezka	500	29 988,00
6.	Lesko	Remont drogi gminnej Niebiesz-Stróże Wielkie	484	20 000,00
7.	Lesko	Remont drogi na działce nr 443/2 w miejscowości Łukowe	260	20 000,00
8.	Lutowiska	Remont mostu na drodze wojewódzkiej nr 896 Smolniku km 26+643	most	20 000,00
9.	Lutowiska	Remont mostu na drodze wojewódzkiej nr 896 Smolnik km 26+946	most	20 000,00
10.	Lutowiska	Remont mostu na drodze wojewódzkiej nr 896 Lutowiska km 26+378	most	30 000,00
11.	Ustrzyki Dolne	Poprawa przejezdności na drodze gminnej w miejscowości Brzegi D.	150	30 000,00
12.	Ustrzyki Dolne	Przebudowa drogi powiatowej nr 2269R.	1100	20 000,00
13.	Ustrzyki Dolne	Przebudowa drogi gminnej Orelec	470	30 000,00
14.	Ustrzyki Dolne	Przebudowa drogi gminnej Bystre	520	40 000,00
15.	Ustrzyki Dolne	Przebudowa drogi gminnej w Teleśnicy Oszarowej.	70	10 000,00
RAZEM				479 488,00 zł

Źródło: Dane dostarczone przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Krośnie.

Dodatkowo Regionalna Dyрекcja Lasów Państwowych w Krośnie realizowała projekt pt. „Europa otwarta dla wszystkich - 15 lat zmian na Podkarpaciu”, który realizowany był na terenie gminy Lutowiska. Wartość projektu wynosi 22 196,16 zł.

W 2019 roku Lasy Państwowe realizowały również przedsięwzięcie z zakresu wykorzystania potencjału przyrodniczo kulturowego pogranicza polsko-słowackiego w Nadleśnictwie Cisna, którego wartość wynosi 606 186,78 zł.

Podsumowanie

Sprawozdanie roczne z realizacji *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad* w 2019 roku to dokument analizujący zmiany zachodzące na terenie 12 gmin objętych oddziaływaniem *Programu*.

System przygotowywania sprawozdań z realizacji *PSRB* oparty jest w dużej części na danych pozyskanych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. System sprawozdawczy uzupełniany jest także przez dane przedkładane przez gminy.

Natomiast cykliczne sprawozdawanie przez głównych interesariuszy *Programu* wartości niektórych wskaźników wpisujących się w *PSRB* stanowi niezbędny element systemu monitoringu, wzmacniając świadomość na temat roli, jaką *Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad* odgrywa w procesie rozwoju obszarów objętych wsparciem.

Wsparcie w ramach *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad* przedstawia się następująco:

W ramach *RPO WP 2014-2020* w 2019 roku ogłoszony został nabór nr RPPK.02.01.00-IZ.00-18-003/19, działanie 2.1 Podniesienie efektywności i dostępności e-usług. Do dofinansowania zostało natomiast wybranych natomiast 19 projektów w ramach działań: 4.1 Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń, 4.2 Gospodarka odpadami, 4.3.1 Gospodarka ściekowa, 4.3.2 Zaopatrzenie w wodę, 6.1 Rozwój potencjału endogenicznego regionu. Łączna kwota dofinansowania wynosiła 52 772 089,10 zł.

Samorząd Województwa Podkarpackiego z budżetu Województwa w 2019 r. udzielił wsparcia:

- przedsiębiorcom z terenu *Programu* w formie dotacji w wysokości 6 222 545,28 zł;
- na odnowę i przebudowę dróg wojewódzkich oraz remonty i budowę chodników w ciągach dróg wojewódzkich położonych na terenie gmin wchodzących w skład *Programu* w wysokości 169 730,67 zł;
- na remonty mostów w ciągach dróg wojewódzkich 4 448 600,00 zł;
- w wysokości 188 000,00 zł jako dotacje podmiotom z terenu gmin objętych *PSRB* na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;
- na inwestycje związane z budową i modernizacją dróg dojazdowych do gruntów rolnych w wysokości łącznej 1 015 166,41 zł;
- na rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych pozostałych po realizacji *RPO WP 2007-2013* na kwotę 6 403 600,00 zł oraz w ramach projektu „Podkarpacka Platforma Wsparcia Biznesu” na kwotę 54 000,00 zł;
- na rzecz podmiotów z obszaru *PSRB* na realizację projektów w ramach *Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2017-2020* w wysokości 104 993,00 zł oraz w ramach *PROW 2014-2020* w wysokości 1 420 477 zł.

W realizację *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad* zaangażowane są również:

- Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, który udzielił wsparcia w ramach *RPO WP* w wysokości 3 387 726,18 zł i w ramach *POWER* w wysokości 6 295 880,00 zł;
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, który 43 podmiotom z terenu oddziaływania *Programu* udzielił dotacji lub pożyczek na łączną kwotę 6 265 790,26 zł;

- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie, która przeznaczyła łączną kwotę 479 488,00 zł na przebudowę infrastruktury drogowej.

Mając na uwadze, iż *Program* ma przyczynić się do podniesienia poziomu życia mieszkańców gmin ZBGP, poprzez poprawę dostępu do miejsc pracy i usług przy efektywnym wykorzystaniu zasobów endogenicznych i wzmocnieniu funkcjonalnych powiązań zewnętrznych, w oparciu o dane przedstawione w niniejszym sprawozdaniu można stwierdzić, iż cele *Programu* są realizowane. Wartości monitorowanych wskaźników potwierdzają aktywność JST i podmiotów działających na obszarze *PSRB*, a podejmowane przez nie projekty są zgodne z kierunkami wskazanymi przez zdefiniowane w *Programie* priorytety i działania strategiczne. Ponadto zgodnie z danymi pozyskanymi od gmin a także z innych źródeł takich jak: BDL GUS, Centralny System Teleinformatyczny SL 2014 założone wartości pośrednie wskaźników dla 2019 lub 2018 roku zostały osiągnięte, co świadczy o realizacji *Programu* na założonym wcześniej poziomie oraz wskazuje na potencjał do osiągnięcia wartości docelowych w 2020 r.